PARAISTEN KAUPUNKI

PARAISTEN KESKUSTAN YLEISKAAVA

Selvitys kaupallisista ja julkisista palveluista

31.1.2019

Paraisten kaupunki, Ympäristöosasto, Kaavoitusyksikkö

PARGAS SKÄRGÅRDSSTADEN PARAINEN SAARISTOKAUPUNKI

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO **2**

2. LÄHTÖKOHDAT PALVELUJEN SIJOITTUMISELLE **3**
2.1 Maakuntakaava 3
2.2 Yleiskaava 4

3. PALVELUJEN KYSYNTÄ **5**
3.1 Väestö 5
3.1.1 Väestömäärä ja väestön sijoittuminen 6
3.1.2 Väestön ikärakenne 7
3.1.3 Väestökehitys 8
3.1.4 Väestöennusteet 10
3.2 Vapaa-ajanasukkaat 10
3.2.1 Vapaa-ajanasuntojen määrä ja sijainti 10
3.2.2 Vapaa-ajanasukkaat palvelujen käyttäjinä 11
3.3 Matkailijat 12
3.4 Työpaikat 13
3.5 Liikenne ja saavutettavuus 16

4. KAUPALLISTEN PALVELUJEN NYKYTILANNE **18**
4.1 Kaupan palveluverkko ja kaupallinen rakenne 18
4.2 Kaupan hankkeet 21
4.3 Vähittäiskaupan liikevaihto 21
4.4 Vähittäiskaupan ostovoima 22

5. JULKISTEN PALVELUJEN NYKYTILANNE **24**
5.1 Koulut ja päiväkodit 24
5.2 Sosiaali-ja terveyspalvelut sekä nuorisopalvelut 26
5.3 Vanhuspalvelut 27
5.4 Kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-aikapalvelut 27
5.5 Julkinen liikenne 29
5.6 Muut julkiset palvelut 29

6. JOHTOPÄÄTÖKSET **29**

Lähteet ja tausta-aineisto **31**

1. JOHDANTO

Paraisten kaupungissa laaditaan parhaillaan uutta yleiskaavaa Paraisten kunta-alueen keskustaan. Kaava-alueen rajausta tarkistettiin syksyllä 2018 ja nyt kaava-alue kattaa keskustaajaman sekä koko asemakaavoitetun alueen, mutta ei keskustaa ympäröiviä haja-asutusalueita. Tämä selvitys Paraisten palveluista on laadittu yleiskaavan tausta-aineistoksi ja sen tavoitteena on tuottaa yleiskaavan laatimisen tueksi taustatietoa palvelujen nykytilanteesta ja kehitysnäkymistä. Selvityksessä käydään läpi sekä kaupallisia että julkisia palveluja kaava-alueella ja koko Paraisten kunta-alueella, eli alueella, joka kattoi Paraisten kaupungin alueen ennen vuoden 2009 kuntaliitosta. Osittain tarkastelutasona on myös koko nykyinen Paraisten kaupungin alue, johon kuluu laaja saaristo. Selvityksessä verrataan Paraisten tilannetta myös Kemiönsaaren tilanteeseen. Nämä kaksi saaristokaupunkia muodostavat yhdessä Turunmaan seutukunnan, jota usein tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena maakunnallisella tasolla.

Selvityksessä tarkastellaan aluksi palvelujen sijaintiin ja kysyntään vaikuttavia tekijöitä, kuten kaavoitusta sekä väestön ikärakennetta ja väestökehitystä. Paraisilla palvelujen kysyntään vaikuttavat vakituisten asukkaiden lisäksi myös vapaa-ajanasukkaat ja matkailijat, joten näitä ryhmiä tarkastellaan erikseen. Kysyntään vaikuttavien tekijöiden jälkeen selvityksessä tarkastellaan kaupallisia palveluja, erityisesti päivittäistavarakauppaa ja erikoiskauppaa. Lopuksi käydään läpi keskeisimpiä julkisia palveluja, muun muassa päivähoitoa ja perusopetusta sekä sosiaali- ja terveyspalveluja. Suurin osa selvityksessä tarkasteltavista julkisista palveluista on kaupungin itsensä tuottamia, mutta osa on myös valtion, yksityisen tahon tai eri toimijoiden yhteistyönä tuottamia. Muun muassa eräät vanhuspalvelut ovat nykyisin usein yksityisen sektorin tuottamia, mutta selvyyden vuoksi niitä tarkastellaan tässä julkisten palvelujen yhteydessä.

Selvitys on laadittu Paraisten kaupungin kaavoitusyksikössä kirjallisten lähteiden, viranomais-rekisterien ja tilastojen sekä maastokäyntien ja karttatarkastelujen perusteella.

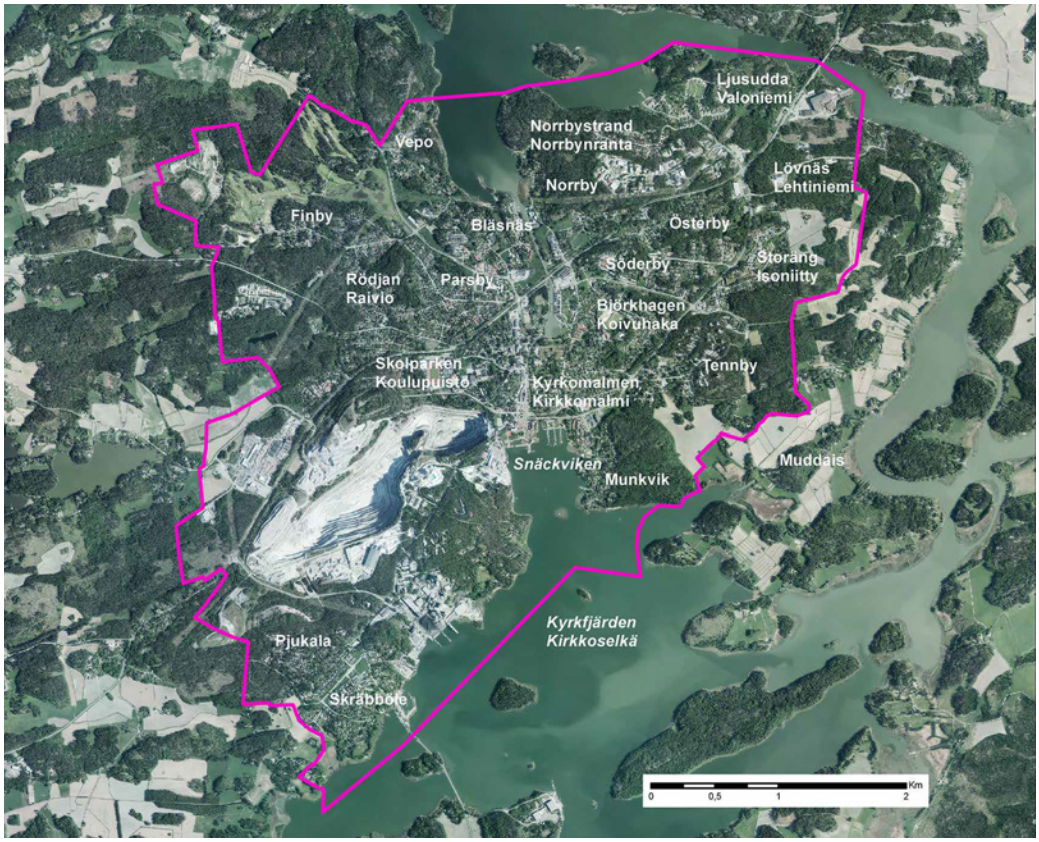

Paraisten keskustan yleiskaava-alue

2. LÄHTÖKOHDAT PALVELUJEN SIJOITTUMISELLE

Palveluiden sijoittamisen ja koko yhdyskuntarakenteen kehittämisen periaatteet määritellään maankäyttö-ja rakennuslaissa sekä valtakunnallisissa alueidenkäyttötavoitteissa. Maankäyttö- ja rakennuslaki asettaa sisältövaatimukset kaavoitukselle ja palveluiden osalta se asettaa lisäksi erityisiä vaatimuksia vähittäiskauppaa koskien. Ylin kaavataso, jolla säädöksiä toteutetaan, on maakuntakaava, joka puolestaan toimii ohjeena kunnan yleis- ja asemakaavoja laadittaessa.

2.1 Maakuntakaava

Palveluiden kannalta keskeinen lähtökohta on maakuntakaava, joka ohjaa keskusverkon kehitystä sekä keskustatoimintojen ja kaupallisten palvelujen sijoittumista maakunnan tasolla. Paraisten alueella on voimassa vuonna 2013 vahvistettu Loimaan seudun, Turun seudun kehyskuntien, Turunmaan ja Vakka-Suomen maakuntakaava sekä kesällä 2018 hyväksytty taajamien maankäytön, palveluiden ja liikenteen vaihemaakuntakaava. Palveluiden osalta vaihemaakuntakaava päivitti alkuperäisen maakuntakaavan maankäyttö- ja rakennuslain vähittäiskauppaa koskevien säännösten mukaiseksi. Maankäyttö- ja rakennuslain kauppaa koskevia säädöksiä on muutettu viimeksi vuonna 2017, joten uusimmat lakimuutokset on voitu huomioida vaihemaakuntakaavassa tuoreeltaan.

Vaihemaakuntakaavan keskiössä ovat taajamat ja niiden yhdyskuntarakenteen eheyttäminen sekä vetovoimaisuuden ja elinvoimaisuuden lisääminen. Tavoitteeseen pyritään muun muassa keskeisten taajama-alueiden kaupunkikehittämisen kohdealue –merkinnällä. Kaupunkikehittämisen kohdealueet ovat ensisijaisesti kehitettäviä taajama-alueita, joilla on suuri merkitys koko seudun kaupunkikehitykselle. Myös Paraisten keskustaajama on osoitettu tällä merkinnällä. Parainen nähdään vaihemaakuntakaavassa joukkoliikenteellä hyvin saavuttavana seutukeskuksena, jonka keskeisen taajama-alueen vetovoimaa tulee kasvattaa kehittämällä keskusta-asumisen muotoja lähellä palveluja (Varsinais-Suomen liitto 2018b).

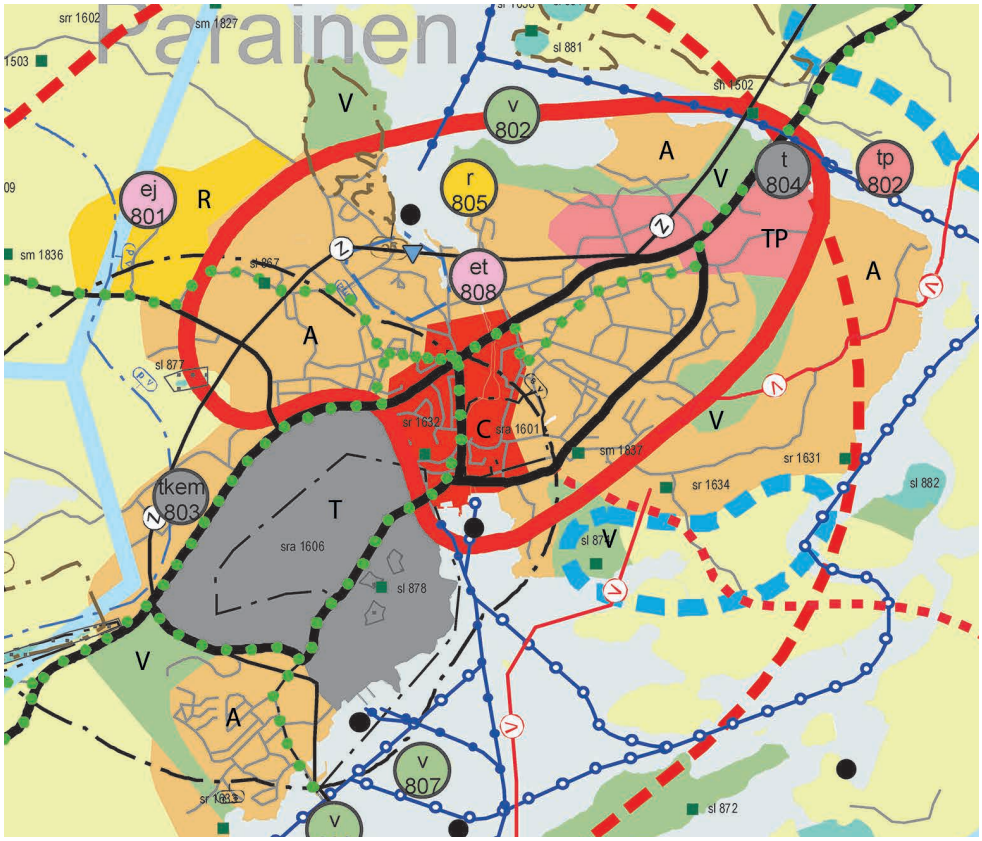

Ote Varsinais-Suomen maakuntakaavojen yhdistelmästä (kartta: Varsinais-Suomen liitto 2018c)

Maakuntakaavat ohjaavat maankäyttöä myös perinteisillä aluemerkinnöillä. Keskusta-alueet mahdollisine laajentumisalueineen on osoitettu keskustatoimintojen alueina (C). Paraisilla keskustatoimintojen alue ulottuu vierasvenesatamasta Vapparintielle ja koulukeskuksesta Kirkkoesplanadille ja Kalkkitielle. Kaupan palvelut tulee ohjata ensisijaisesti keskustatoimintojen alueelle, mutta niille ei ole esitetty varsinaista mitoituslaskelmaa.

Keskustatoimintojen ulkopuolinen osa taajama-alueesta on osoitettu Paraisilla pääosin taajamatoimintojen alueeksi (A). Taajamatoimintojen alueet sisältävät muun muassa asumista, paikallisia palvelukeskuksia ja työpaikka-alueita. Näiden alueiden merkitys nähdään maakunta-kaavassa lähipalvelujen edellytysten turvaajana. Taajama-alueita tulisi tiivistää, jotta asukasmäärät kasvaisivat, alueen viihtyisyys ja vetovoimaisuus kasvaisi ja palvelutaso olisi turvattu.

Norrbynharjun ja Lehtiniemen teollisuusalueet on osoitettu maakuntakaavassa työpaikkatoimintojen alueiksi (TP) ja louhoksen sekä Malmnäsin alue on osoitettu teollisuustoimintojen alueeksi (T). Maakuntakaavan työpaikkatoimintojen alueet ovat merkittävien julkisten tai yksityisten palvelujen sekä aluerakenteen tai liikenteen kannalta keskeisten, tilaa vievien toimitilakeskittymien ja teollisuuden alueita. Etenkin kaupunkikehittämisen kohdealueilla oleville työpaikka-alueille on ominaista niiden luonteen muuttuminen yhä palvelupainotteisemmaksi (Varsinais-Suomen liitto 2010b ja 2018b).

Vaihemaakuntakaava määrittelee seudullisesti merkittävän päivittäis- ja erikoistavarakaupan sekä paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan suuryksikön alarajaksi Paraisten kaupunkikehittämisen kohdealueella 6000 kerrosneliömetriä. Kaupunkikehittämisen kohdealueen ulkopuolella seudullisesti merkittävän vähittäiskaupan alaraja on 4000 kerrosneliömetriä, mikä vastaa maankäyttö-ja rakennuslain määrittelemää vähittäiskaupan suuryksikön kokorajaa (Varsinais-Suomen liitto 2018b). Nykytilanteessa Paraisilla ei ole maakuntakaavan määritelmän mukaisia seudullisesti merkittäviä vähittäiskaupan yksiköitä.

Vaihemaakuntakaavassa keskustatoimintojen alueiden ulkopuoliset seudullisesti merkittävät kaupan alueet on osoitettu vähittäiskaupan kehittämisen kohdealueina. Näiden alueiden ulkopuolelle jäävät vähittäiskaupan suuryksiköt on osoitettu erillisillä kohdemerkinnöillä. Kumpaakaan näistä merkinnöistä ei ole Paraisten alueella.

2.2 Yleiskaava

Paraisten keskustassa ja sen reuna-alueilla on voimassa Paraisten keskustaseudun osayleiskaava, joka on vahvistettu vuonna 1995. Yleiskaava on hyvin yksityiskohtainen ja keskustan kortteleiden käyttötarkoitukset on osoitettu lähes asemakaavatasoisin merkinnöin. Yleiskaavassa ei ole osoitettu keskustatoimintojen aluetta, vaan keskustahakuiset toiminnot sijoittuvat lukuisten eri kaavamääräysten alueille. Kaupalliset palvelut sijoittuvat pääsääntöisesti yleiskaavan asuin-, liike- ja toimistorakennusten alueille (AL), liike- ja toimistorakennusten alueille (K) sekä yksityisten palvelujen ja hallinnon alueille (PK). Näiden lisäksi palveluja voi olla palvelujen ja asumisen alueilla (PA), liike- ja teollisuusrakennusten alueilla (KLT) sekä liike- ja huoltoasemarakennusten alueilla (KLH).

Julkisille palveluille on yleiskaavassa osoitettu korttelialueita yhdeksällä eri kaavamääräyksellä (Y, YH, YO, YU, YOU, YS, YM, YK, PY). Valtaosa julkisista palveluista, kuten koulut, kaupungintalo ja terveyskeskus, sijaitsevat edelleen niille 1990-luvulla osoitetuilla korttelialueilla. Kaavassa on kuitenkin useita sekä julkisille että yksityisille palveluille varattuja alueita, joilla toiminta on loppunut. Esimerkiksi monille lähikaupoille aikanaan osoitetut yksityisten palvelujen ja hallinnon alueet eivät vastaa alueiden nykyisiä käyttötarkoituksia kaupallisen toiminnan päätyttyä.

Keskustaan ollaan parhaillaan laatimassa uutta strategisempaa ja yleispiirteisempää yleiskaavaa. Lähtökohtana kaavatyössä on, että Paraista kehitetään Turunmaan ja saariston seutukeskuksena

ja maankäytön ratkaisut tehdään keskustarakennetta eheyttäen. Kaavan tavoitteena on muun muassa palvelujen kehittäminen ja työpaikkojen turvaaminen, toimivammat liikenneratkaisut ja asumismahdollisuuksien lisääminen keskustassa. Ydinkeskusta on tarkoitus osoittaa uudessa kaavassa keskustatoimintojen alueeksi, mikä mahdollistaa palvelujen joustavamman sijoittumisen alueelle.

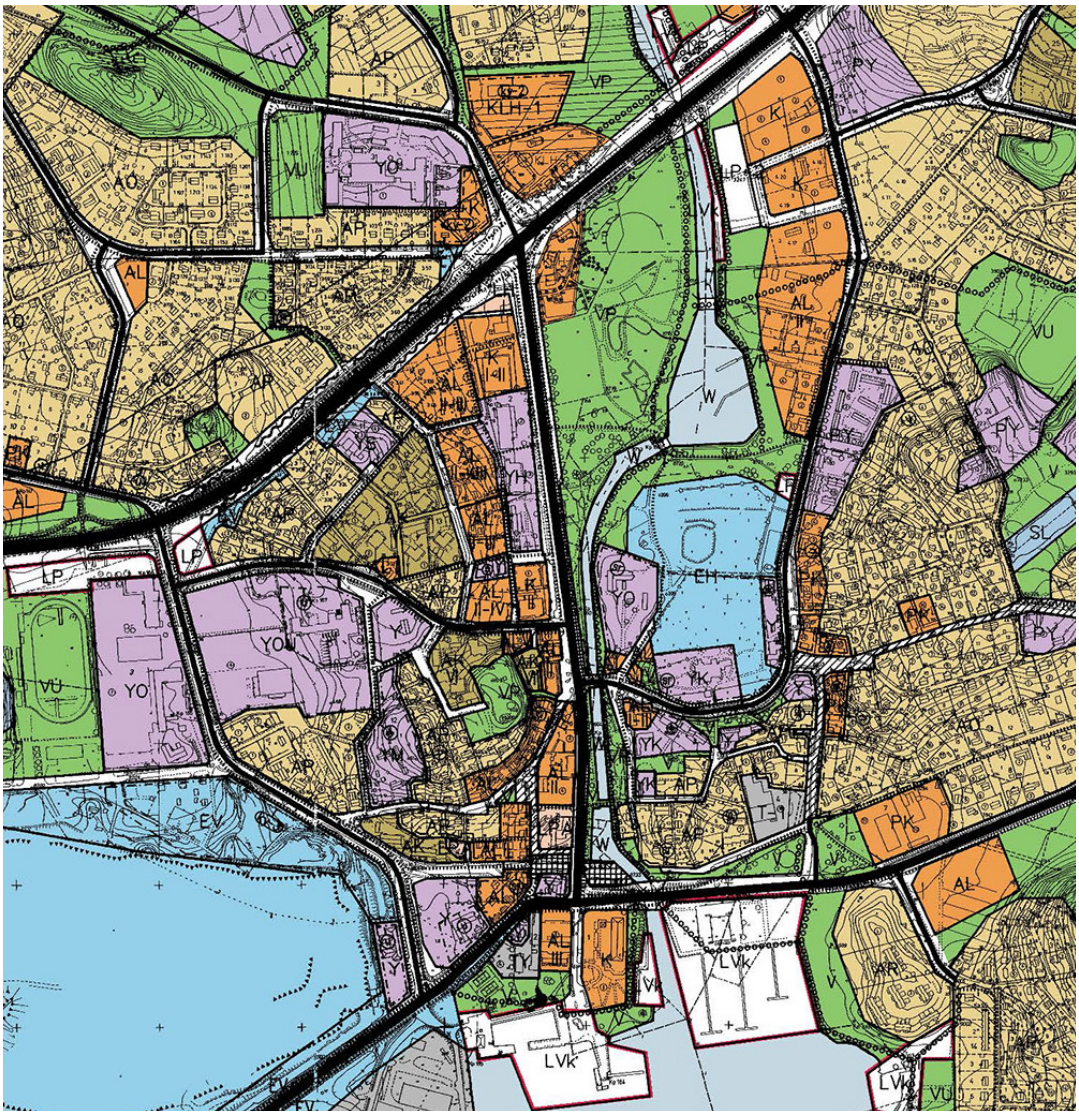

Ote Paraisten keskustaseudun osayleiskaavasta (Paraisten kaupunki 1994)

3. PALVELUJEN KYSYNTÄ

3.1 Väestö

Väestön määrä, sijoittuminen ja ikärakenne ovat keskeisimpiä tekijöitä niin julkisten kuin kaupallistenkin palvelujen kysynnän ja sijoittumisen kannalta. Väestönkasvu tai väestön väheneminen sekä ikärakenteen muutos ovat keskeisiä huomioon otettavia muutostrendejä palveluverkkoja suunniteltaessa. Muutokset väestön ikärakenteessa näkyvät muun muassa kulutustottumuksissa, ostovoimassa ja erilaisten palvelujen tarpeessa. Paraisilla väestö vähenee ja vanhenee, mikä asettaa tulevaisuudessa entistä enemmän haasteita palveluille, ellei kehityksen suunta muutu.

3.1.1 Väestömäärä ja väestön sijoittuminen

Koko Turunmaan seutukunnan alueella asuu 22 078 asukasta, josta 15 285 Paraisten kaupungin alueella ja 6793 Kemiönsaaren kunnassa (2017). Paraisten väestö on levittäytynyt laajan saariston alueelle, mutta valtaosa asukkaista, noin 12 300, asuu Paraisten kunta-alueella. Heistä noin 10 700 henkilöä, eli kaksi kolmasosaa koko kaupungin väestöstä, asuu Paraisten keskustan ja sen lähisaaret kattavalla postinumeroalueella 21600. Näistäkin asukkaista suurin osa, noin 8800, asuu aivan keskustan läheisyydessä, voimassa olevan keskustaseudun yleiskaavan kattamalla alueella. Noin puolet koko laajan saaristokaupungin väestöstä asuu siis Paraisten keskustaa ympäröivillä pientalo- ja kerrostaloalueilla.

Paraisilla väestöntiheys on suurinta keskustan sekä Tennbyn kerrostaloalueilla. Pientaloalueiden suurimmat väestöntiheydet ovat Österbyn ja Munkvikin vanhoilla pientaloalueilla, jotka ovat rakentuneet 1930-luvulta alkaen. Uusilla omakotitaloalueilla Isoniityssä, Vepossa ja Valoniemessä väestöntiheys on selvästi matalampi, paikoitellen vain noin puolet Österbyn lukemista.

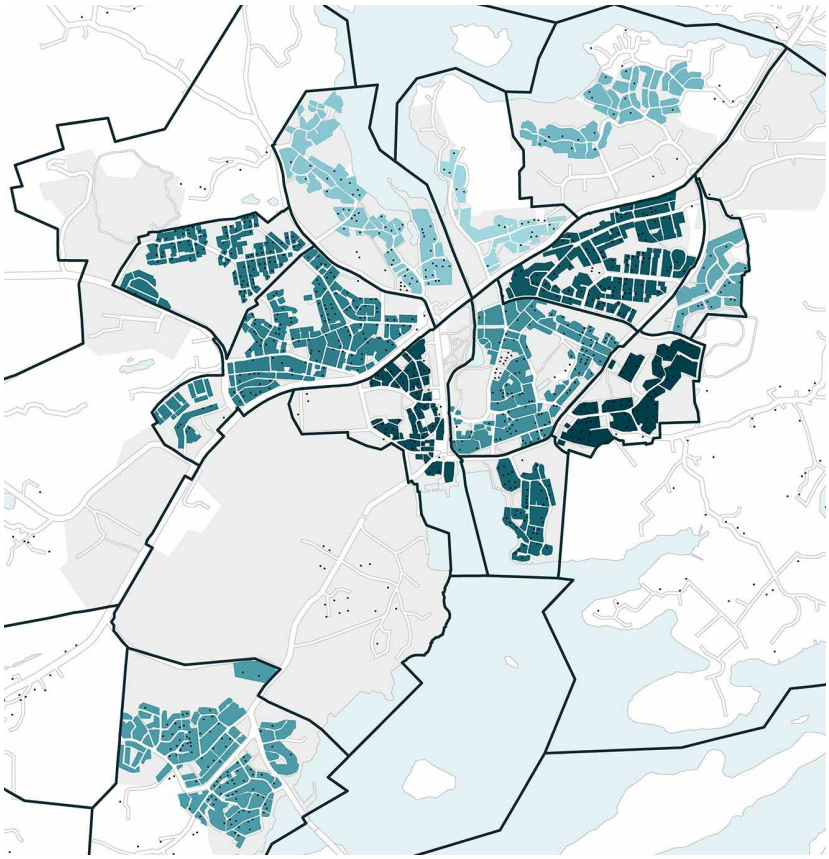

Asukastiheys keskustan läheisillä asuinalueilla. Tummimmat alueet ovat tiheimmin asuttuja, vaaleammat alueet ovat harvemmin asuttuja.

Koko Paraisten alueella väkiluku on tällä hetkellä laskusuunnassa, mutta kaupunginosittain tarkasteltuna löytyy myös alueita, joilla väkiluku kasvaa. Paraisten kunta-alueella väestönkasvu keskittyy keskustan pohjoispuolisille uusille pientaloalueille. Vuosien 2014 ja 2018 välillä Bläsnäsin-Vepon sekä Valoniemen-Norrbynrannan alueiden väkiluku on kasvanut yhteensä 55 hengellä. Myös kalkkiteollisuusalueen läheisyydessä sijaitsevalla Malmnäsin-Brobackan alueella väkimäärä kasvoi vuoden 2017 loppuun asti teollisuusyritysten myydessä pois omistamiaan vanhoja työväen asuinrakennuksia. Tennbyn kerrostalovaltaisella alueella väkiluku on vaihdellut muita alueita enemmän, mutta tällä hetkellä asukasluku on voimakkaassa kasvussa. Muilla keskustan läheisillä alueilla väestömäärä on pysynyt tasaisena tai laskenut jonkin verran.

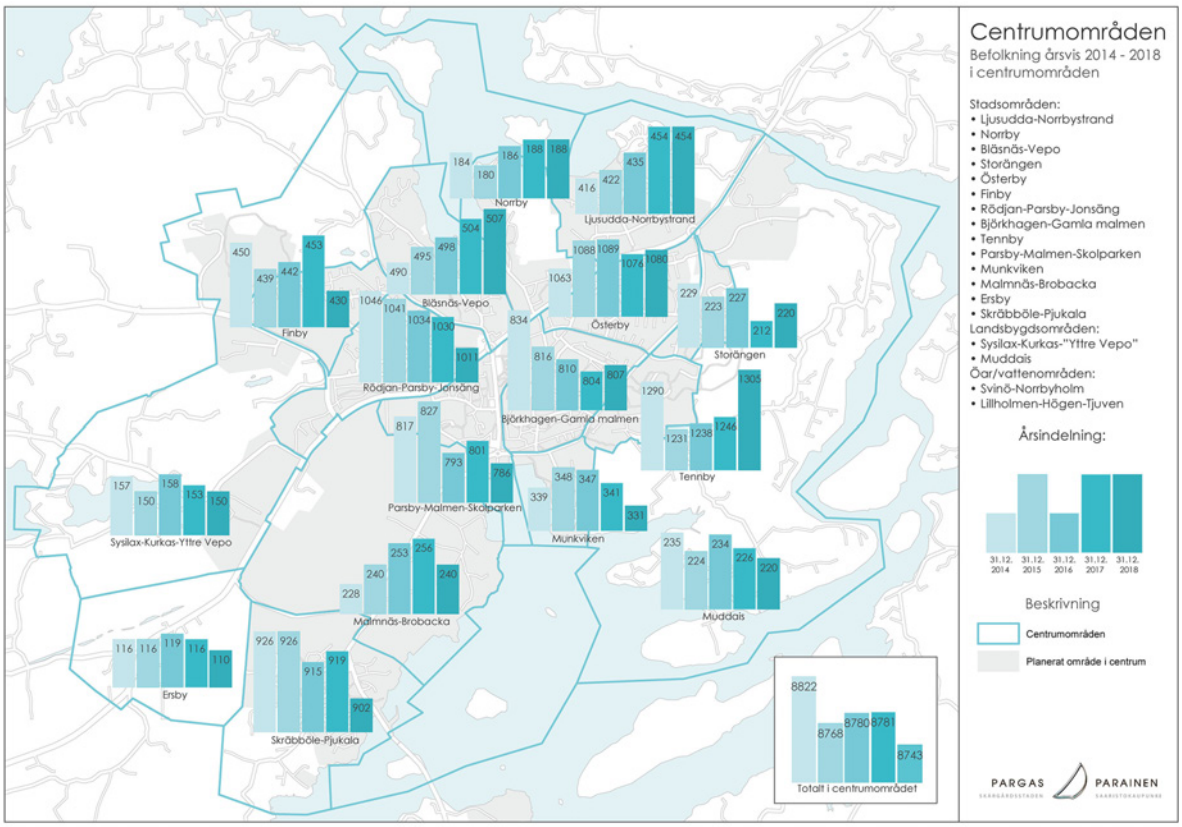

Paraisten taajama-alueen asukasmäärät osa-alueittain 2014-2018

3.1.2 Väestön ikärakenne

Väestö vanhenee, syntyvyys laskee ja huoltosuhde heikkenee koko maassa, eikä Parainen poikkea tästä trendistä. Paraisilla väestö on vielä vanhempaa kuin Suomessa keskimäärin. Paraislaisten keski-ikä on 45,8 vuotta, kun keski-ikä Varsinais-Suomen maakunnassa on 43,3 vuotta ja koko maassa 42,7 vuotta (Tilastokeskus 2018k). Kemiönsaarella väestö on kuitenkin vielä vanhempaa kuin Paraisilla, siellä väestön keski-ikä on 49,3 vuotta.

Nykyisen Paraisten kaupungin alueella yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä on kasvanut tasaisesti 1990-luvun puolivälistä alkaen ja 2010-luvulla tahti on kiihtynyt vuosi vuodelta suurten ikäluokkien ikääntymisen myötä. Samaan aikaan etenkin 15-64 –vuotiaiden osuus väestöstä on vähentynyt huomattavasti. Vuoden 2009 kuntaliitoksesta alkaen yli 65-vuotiaiden määrä on kasvanut ja työikäisten määrä laskenut noin tuhannella henkilöllä. Vuoden 2017 lopussa Paraisilla oli lapsia (0-14 –vuotiaita) 16 %, opiskelu- ja työikäisiä (15-64 –vuotiaat) 57,5 % ja yli 65-vuotiaita 26,5 % väestöstä (Tilastokeskus 2018j). Vuoden 2014 väestöennusteen mukaan ikärakenne muuttuu tulevaisuudessa niin, että vuonna 2040 0-14 –vuotiaita on 14,5 %, 15-64 –vuotiaita on 52,8 % ja yli 65-vuotiaita on 32,7 % paraislaisista. Vanhusväestön osuus siis kasvaa edelleen samalla kun lasten, nuorten ja työikäisten osuus vähenee.

Ikäryhmä	Parainen	%	Kemiönsaari	%
0-14	2439	16,0	887	13,1
15-24	1451	9,5	569	8,4
25-64	7343	48,0	3159	46,5
65-74	2374	15,5	1194	17,6
74-	1678	11,0	984	14,5
Yhteensä	**15285**	**100**	**6793**	**100**

Väestön ikärakenne Paraisilla ja Kemiönsaarella vuonna 2017 (Tilastokeskus 2018j)

Kaupunginosittain tarkasteltuna uudet pientaloalueet erottuvat tyypillisesti vanhemmista asuinalueista väestön ikärakenteen osalta. Uusilla alueilla on eniten lapsia ja työikäisiä, esimerkiksi Valoniemen-Norrbynrannan alueella väestöstä 40 % on lapsia, 51 % työikäisiä ja yli 65-vuotiaita on vain 9 %. Ydinkeskustassa ja Munkvikenissa suhdeluvut ovat päinvastaisia, lapsia on vain 11-12 % ja yli 65-vuotiaita 46 % asukkaista. Muissa kaupunginosissa tilanne on näitä ääripäitä tasaisempi.

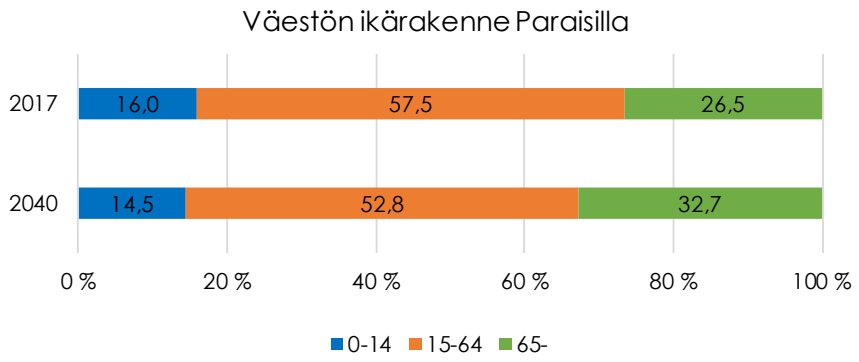

Väestön ikärakenne Paraisilla vuonna 2017 ja ennuste vuodelle 2040 (Tilastokeskus 2015 ja 2018j)

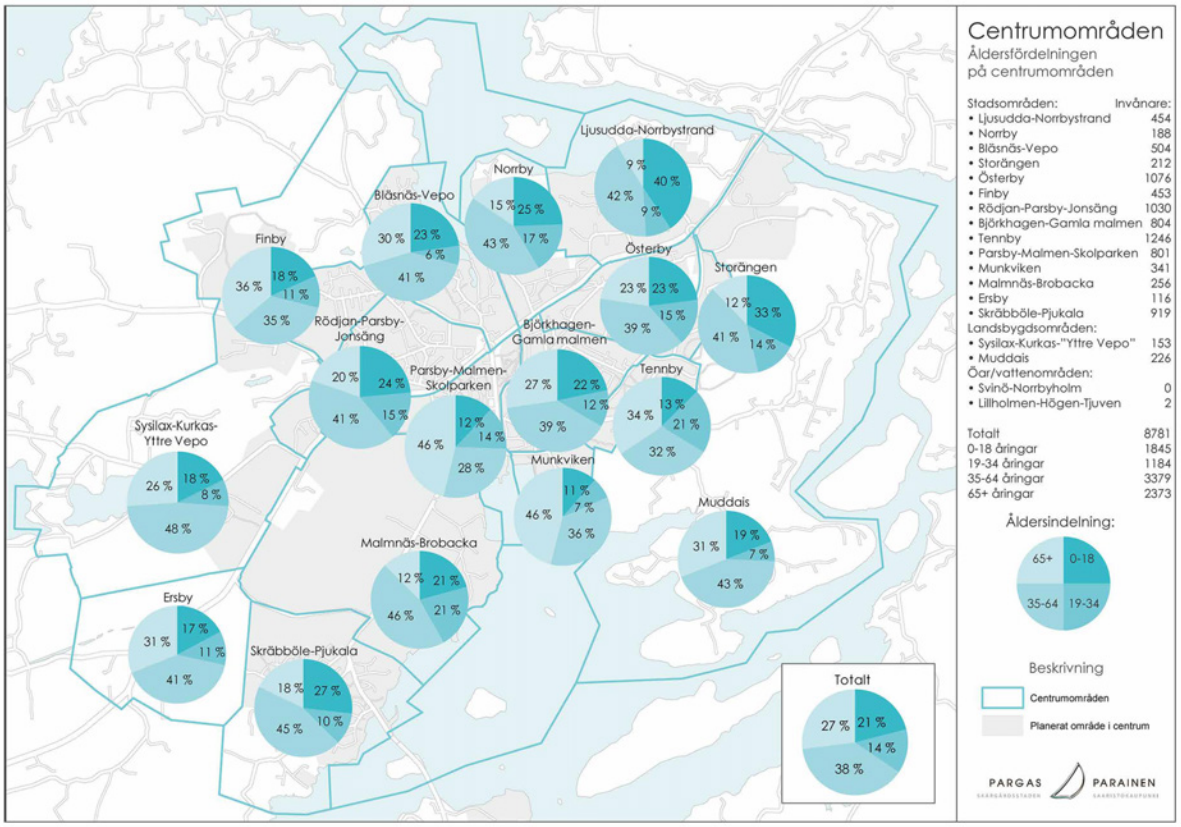

Väestön ikärakenne Paraisten taajama-alueen osa-alueilla vuonna 2017

3.1.3 Väestökehitys

Vuoden 2009 kuntaliitoksessa syntyneen Paraisten kaupungin väkiluku kasvoi vuoteen 2013 asti, minkä jälkeen väestönkehitys on kääntynyt negatiiviseksi. Parhaimmillaan vuonna 2013 väkiluku oli 15 561, eli väkiluku on supistunut neljässä vuodessa 276 hengellä (Tilastokeskus 2018l). Vuoden 2018 ennakkotietojen mukaan väkiluku on edelleen laskenut, tammikuusta syyskuuhun väkiluku on vähentynyt 44 hengellä (Tilastokeskus 2018m). Koska suurin osa väestöstä asuu Paraisten kunta-alueella, on väestö myös vähentynyt eniten tällä alueella. Suhteellisesti eniten väkiluku on viime

vuosina kuitenkin pienentynyt ulompana saaristossa Houtskarin ja Iniön kunta-alueilla. Korppoon kunta-alueella asukasluku on pysynyt kutakuinkin samoissa lukemissa ja Nauvon kunta-alueella väkimäärä on hiukan kasvanut, mutta näilläkin alueilla väki on vähentynyt ulkosaaristossa ja lisääntynyt vanhoissa kuntakeskuksissa.

Viime vuosina maahanmuutto on vaikuttanut positiivisesti Paraisten kaupungin asukaslukuun. Myös maassamuuton saldo on ollut useimpina vuosina positiivinen, mutta vuonna 2017 väkeä muutti Paraisilta pois enemmän kuin muualta muutti väkeä Paraisille. Luonnollinen väestönlisäys on ollut Paraisilla jo pitkään negatiivista, sillä kuolleisuus on vuotta 2012 lukuun ottamatta ylittänyt syntyvyyden joka vuosi tarkastelujaksolla vuodesta 1990 lähtien (Tilastokeskus 2018l). Alueellisessa vertailussa Paraisten väestökehitys poikkeaa maakunnan yleisestä tilanteesta, sillä Varsinais-Suomen väestönkasvu on tällä hetkellä ennätyslukemissa kasvavan muuttovoiton ansiosta. Väestönkasvu on kuitenkin lähinnä kahden seutukunnan, Turun ja Vakka-Suomen, varassa. Salon seudulla väestökato on jo lähes 800 asukkaan verran vuodessa, mihin verrattuna Paraisten asukasluvun muutokset ovat huomattavasti tasaisempia (Varsinais-Suomen liitto 2018a).

Kun väkiluvun muutoksia tarkastellaan pidemmällä aikavälillä nykyistä Paraisten kaupunkia vastaavalla alueella, voidaan todeta väkiluvun aiemminkin laskeneen huomattavasti. Vuodesta 1987 alkavalla tarkastelujaksolla väkiluku kasvoi vuoteen 1993 asti, jonka jälkeen se väheni joka vuosi vuoteen 2002 asti. Tuona aikana alueen väkimäärä väheni noin viidelläsadalla. Siitä eteenpäin väkiluku kasvoi tasaisesti jo mainittuun vuoteen 2013 asti. Alueen väkiluku on tarkastelujakson aikana pysytellyt välillä 15 200 -15 800. Kemiönsaarella tilanne on synkempi, sillä siellä väkiluku on laskenut tasaisesti koko tarkastelujakson ajan (1987-2017) noin 8500:sta nykyiseen noin 6800:aan (Tilastokeskus 2018c, 2018l).

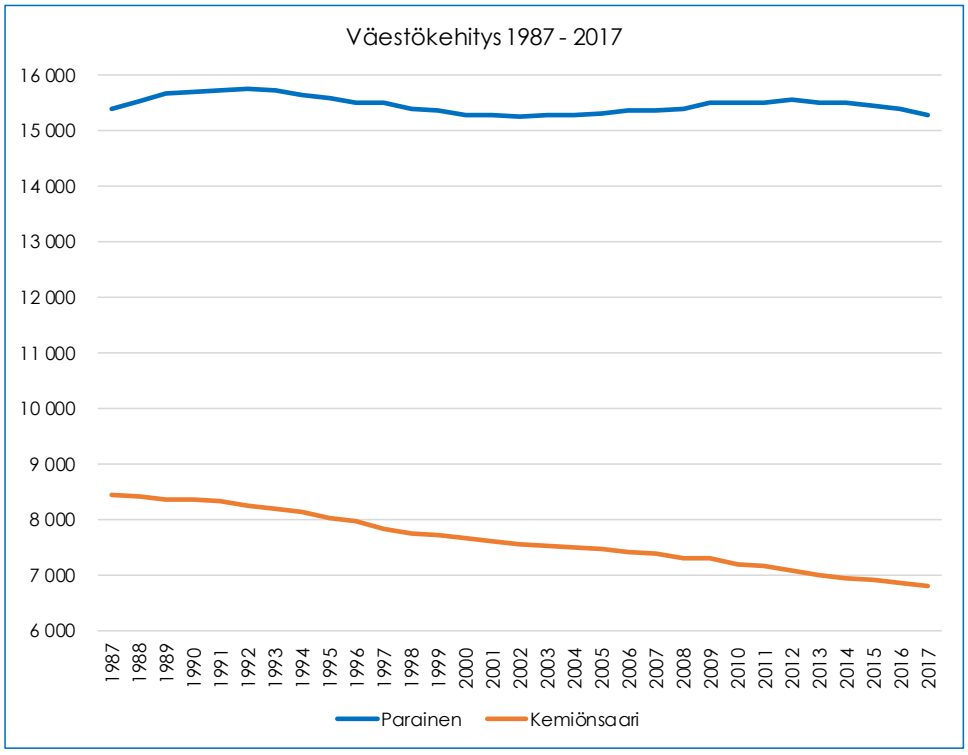

Väestökehitys Paraisilla ja Kemiönsaarella 1987-2017 (Tilastokeskus 2018c, 2018l)

3.1.4 Väestöennusteet

Tilastokeskuksen vuonna 2014 laatiman väestöennusteen mukaan Paraisten kaupungin väkiluku pysyy suhteellisen tasaisena koko ennusteen kattaman ajan siten, että vuonna 2040 paraislaisia on 15 430. Väkiluvun ennustetaan kasvavan hieman vuoteen 2030 asti ja kääntyvän sen jälkeen lievään laskuun niin, että vuonna 2040 väkiluku olisi hieman suurempi kuin nykyisin. Vanhemmissa väestöennusteissa kaupungin väkiluvun ennustettiin vielä kasvavan tasaisesti, esimerkiksi vuoden 2012 ennusteen mukaan vuonna 2040 Paraisten väkiluku olisi 15 983 (Tilastokeskus 2015).

Turun kaupunkiseudun rakennemalli 2035 –työn yhteydessä 2010-luvun alussa määriteltiin seudun tavoitteellinen väestönkasvu, joka on huomattavasti suurempaa kuin Tilastokeskuksen ennustama kasvu. Rakennemallin väestönkasvutavoitteen mukaan Turunmaan seutukunnalla väkiluku olisi vuonna 2023 24 600 ja vuonna 2035 26 500, kun väkiluku vuonna 2011 oli 22 700. Paraisten keskustaajamaan kohdistettu kasvu on rakennemallissa 2400 asukasta vuoteen 2035 mennessä (Varsinais-Suomen liitto 2013 ja 2018b).

Paraisten väestökehitys ei tällä hetkellä näytä noudattavan ennusteiden trendiä, sillä väkiluku laskee ennustetun kasvamisen sijaan. Väestömäärän kasvattaminen kuuluu Paraisten kaupungin strategisiin tavoitteisiin ja laskusuunnassa olleen väkiluvun kääntämiseksi etsitään uusia keinoja kaupungin hiljattain lanseeratussa strategiassa vuosille 2018-2022.

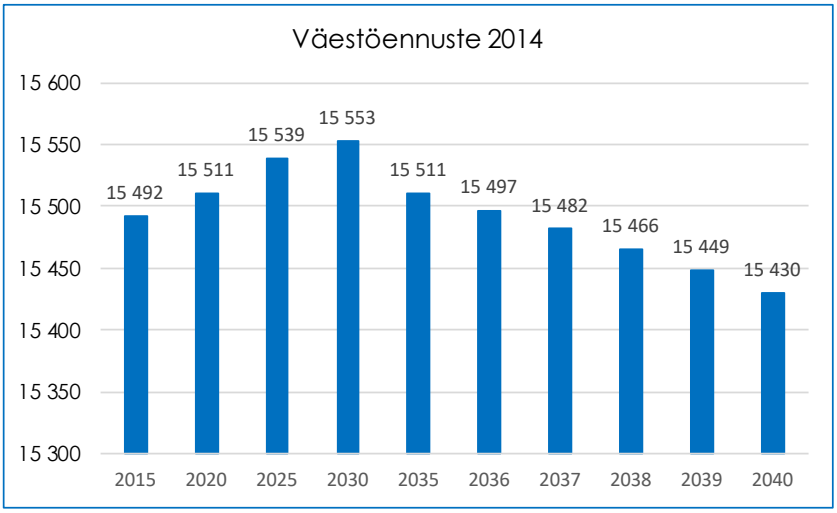

Väestöennuste vuoteen 2040 asti (Tilastokeskus 2015)

3.2 Vapaa-ajanasukkaat

Vapaa-ajanasukkaat kasvattavat merkittävästi ostovoimaa ja vaikuttavat palvelujen kysyntään Paraisten kaltaisella suositulla mökkipaikkakunnalla. Etenkin päivittäistavarakaupat hyötyvät suuresta vapaa-ajanasukkaiden määrästä. Mökkibarometri 2016:n mukaan 92 % vapaa-ajanasukkaista asioi mökkipaikkakuntansa ruokakaupoissa ja kolmannes päivittäistavaroista hankitaan mökkipaikkakunnalta.

3.2.1 Vapaa-ajanasuntojen määrä ja sijainti

Paraisten kaupungin alueella on kaikista Suomen kunnista kolmanneksi eniten vapaa-ajanasuntoja, 8695 vuonna 2017. Vakituisia asuntoja kaupungissa on huomattavasti vähemmän, noin 6000. Parainen on koko maan mökkitihein kunta, jos verrataan kesämökkien määrää vakinaisesti asuttujen asuntojen määrään (Tilastokeskus 2018b). Kesäasukkaita Paraisilla oli Varsinais-Suomen kaupan

palveluverkkoselvityksen mukaan 9662 vuonna 2011, eli vapaa-ajanasukkaat lisäävät Paraisten asukasmäärää yli 60 %. 5436 vapaa-ajanasukasta tuli Varsinais-Suomesta, loput 4226 muualta Suomesta (Varsinais-Suomen liitto 2013). Kesäasukkaiden lukumäärä kunnittain lasketaan kesämökin omistajan asuntokunnan henkilöiden yhteismäärästä. Perikuntien omistamia, yhteisomistuksessa olevia ja ulkomaalaisten omistamia kesämökkejä ei voida huomioida kesäasukkaiden määrää laskettaessa, joten kesäasukkaiden määrä on vain suuntaa antava arvio (Varsinais-Suomen liitto 2010a). Trygga skärgårdsboendet-projektin laskelmissa vuonna 2011 päädyttiin huomattavasti palveluverkkoselvityksen lukemia suurempaan kesäasukkaiden määrään. Projektin laskelmien mukaan koko Paraisten kaupungissa on lähes 21 000 vapaa-ajanasukasta, joista noin 2600 paikkakuntalaisia ja 18 100 ulkopaikkakuntalaisia (Trygga skärgårdsboendet r.f. 2011).

Paraisten kaupungissa sijaitsevista vapaa-ajanasunnoista lähes yhtä suuri osuus sijaitsee Paraisten kunta-alueella (2676) ja Nauvon kunta-alueella (2503). Korppoossa vapaa-ajanasuntoja on vajaat 2000, Houtskarissa vajaat 1000 ja Iniössä noin 600 (Tilastokeskus 2018f). Valtaosa Paraisten kunta-alueen vapaa-ajanasunnoista sijaitsee meren rannalla keskustaseudun ulkopuolella, mutta myös aivan keskustan tuntumassa on joitakin vapaa-ajanasuntoalueita, kuten Norrbyn Kummeludden ja Valoniemen ranta-alueet. Hieman kauempana keskustasta Muddaisissa rannoilla on jo varsin runsaasti vapaa-ajanasutusta.

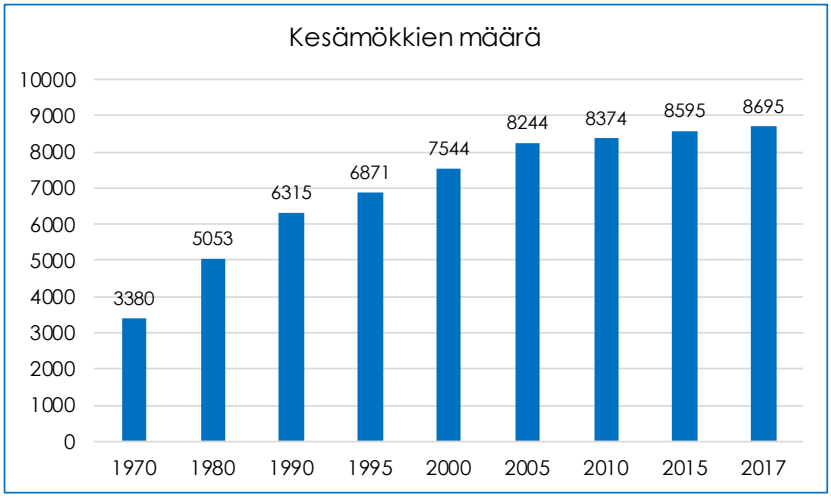

Kesämökkien määrä Paraisten kaupungin alueella 1970-2017 (Tilastokeskus 2018a, 2018b)

Kesämökkirakentaminen alkoi Paraisten alueella 1940-luvun lopulla ja 1950-luvulla. Rakentaminen alkoi kiihtyä 1960-luvulla ja eniten vapaa-ajanasuntojen määrä kasvoi 1970-luvuilla. Vuonna 1970 nykyistä Paraisten kaupunkia vastaavalla alueella oli noin 3400 mökkiä ja kymmenen vuotta myöhemmin mökkejä oli jo yli 5000. Myös 1980-luvulla rakennettiin runsaasti vapaa-ajanasuntoja ja vuodesta 1980 vuoteen 1990 mökkien määrä kasvoi noin 1300:lla. Lamasta huolimatta mökkien määrä kasvoi 1990-luvulla lähes yhtä paljon kuin 1980-luvulla. 2000-luvulla rakennustahti on hiipunut, mutta mökkien määrä kasvaa edelleen, viime vuosina muutaman kymmenen mökin vuositahtia (Tilastokeskus 2018a). Nykyinen mökkirakentaminen tapahtuu pääsääntöisesti ulompana saaristossa, sillä Paraisten kunta-alueen rannat etenkin keskustaa lähimpänä olevilla suurilla saarilla oli rakennettu pitkälti jo 1970-luvun loppuun mennessä. Kokonaisuudessaan vapaa-ajanasukkaat ovat kuitenkin edelleen kasvava palveluja käyttävä ryhmä Paraisilla.

3.2.2 Vapaa-ajanasukkaat palvelujen käyttäjinä

Mökkibarometri 2016:n mukaan keskimääräinen oleskeluaika mökillä on Varsinais-Suomessa 91 vuorokautta ja koko maassa 79 vuorokautta. Barometrin mukaan mökkitaloudet käyttävät päivittäistavaraostoksiin keskimäärin 2000 euroa vuodessa eli 31 euroa päivässä. Trygga skärgårds-

boendet -projektin kyselyn mukaan Paraisten mökkitaloudet käyttivät vuonna 2011 runsaat 32 euroa päivässä päivittäistavaroihin, eli summa oli jo silloin suurempi kuin koko maan keskiarvo vuonna 2016. Koska Varsinais-Suomessa mökillä vietetään enemmän aikaa kuin muualla Suomessa, on todennäköistä, että myös rahaa käytetään enemmän.

Päivittäistavaroiden lisäksi vapaa-ajanasukkaat käyttävät mökkipaikkakunnallaan rahaa muun muassa kestokulutustavaroihin ja palveluihin. Kestokulutustavaroihin, kuten kiinteistönhoito- ja harrastusvälineisiin, käytetään Mökkibarometrin mukaan yli 700 euroa ja erilaisiin palveluihin noin 240 euroa mökkiä kohti vuodessa. Trygga skärgårdsboendet -projektin kyselyn mukaan vapaa-ajanasukkaat käyttävät muun muassa mökkipaikkakuntansa ravintolapalveluja, veneiden huolto- ja talvisäilytyspalveluja, kuljetuspalveluja sekä mökin huoltoon ja ylläpitoon liittyviä palveluja. Mökkibarometrin mukaan suuri osa vapaa-ajanasukkaista käyttää myös muun muassa mökkikunnan ja lähialueiden jätehuoltopalveluja, erikoisliikkeiden palveluja ja liikuntapalveluja. Trygga skärgårdsboendet -kyselyyn vastanneiden palveluyritysten mukaan yli 30 % niiden liikevaihdosta tulee kesäaikaan mökkiläisiltä.

Myös vapaa-ajanasukkaiden vierailla, eli mökillä käyvillä perheenjäsenillä, sukulaisilla ja ystävillä, on taloudellista merkitystä mökkipaikkakunnalle. Loma-asumisen taloudelliset ja työllisyysvaikutukset -raportin mukaan vuonna 2010 mökkivieraat käyttivät vierailuunsa 354 euroa per perhe (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011). Mökkibarometri 2016:n mukaan mökeillä käy keskimäärin kahdeksan vierasta vuodessa, joista kukin käyttää 13 euroa vuorokaudessa päivittäistavaroihin ja viettää mökillä kaksi vuorokautta, eli kunkin mökin vieraat käyttävät päivittäistavaroihin yli 200 euroa vuodessa.

Suurimmat yksittäiset rahavirrat mökkipaikkakunnalle tulevat vapaa-ajanasuntojen rakentamisesta ja remontoimisesta sekä kiinteistökaupoista. Nämä vastaavat yhteensä noin kolmanneksesta vapaa-ajanasumisen tuomista talousvaikutuksista. Esimerkiksi Mökkibarometrin kyselyyn vastanneet vapaa-ajanasukkaat käyttivät mökin rakentamiseen, korjaamiseen ja kiinteistölaitteisiin noin 2550 euroa vuodessa. Vapaa-ajanasukkaat tuovat mökkipaikkakunnalleen tuloja myös erilaisten verojen ja maksujen, kuten kiinteistöveron, yksityistiemaksujen ja laiturimaksujen muodossa.

3.3 Matkailijat

Ainutlaatuinen saaristo sekä matkailureitit Saariston Rengastie ja Pikku Rengastie tuovat Paraisille runsaasti matkailijoita, jotka omalta osaltaan kasvattavat palvelujen kysyntää ja ostovoimaa alueella. Saariston Rengastie avattiin 1996 ja vuonna 2001 se sai virallisen matkailutien statuksen. Reitti on kasvattanut suosiotaan tasaisesti: ensimmäisenä vuotena matkailijoita oli noin 5000 ja kymmenen vuotta myöhemmin jo noin 19 000 alkuperäisellä Saariston Rengastiellä ja 16 000 uudemmalla Pienellä Rengastiellä (Turun Seutusanomat 19.5.2016, Lounaistieto 2018). Kesällä 2018 Saariston Rengastiellä liikkui noin 17 500 matkailijaa ja Pikku Rengastiellä noin 24 600 matkailijaa. Viime vuosina Pienen Rengastien matkailijamäärät ovat kasvaneet samalla kun pidemmän Saariston Rengastien matkailijamäärät ovat laskeneet vuoden 2009 huippulukemista. Tuolloin Saariston Rengastien kiersi lähes 23 200 matkailijaa. Pyörämatkailijoiden määrä on ollut viime vuosina nousussa molemmilla rengasreiteillä (Lounaistieto 2018, ELY-keskus 2018b).

Rengastien sosioekonomisia vaikutuksia tutkittiin vuonna 2007 ja tulosten mukaan reitti tuotti ensimmäisen 10 vuoden aikana 19,7 miljoonaa euroa välittömiä matkailutuloja (Turun Seutusanomat 19.5.2016). Matkailureitin taloudellisista vaikutuksista ei ole viimeaikaista tutkimustietoa, mutta vuonna 2013 arvioitiin, että rengasteiden kokonaistulot olisivat siihen mennessä olleet noin 85-106 miljoonaa euroa (Airix 2013). Kokonaisuudessaan matkailu tuo Paraisille noin 20 miljoonaa euroa välittömiä tuloja vuodessa, mikä on merkittävä summa, mutta kuitenkin vähemmän kuin joissakin muissa seudun merenrantakaupungeissa. Esimerkiksi Kaarinassa matkailualan liikevaihto on 27,5 miljoonaa ja Raisiossa 30,9 miljoonaa euroa (Lounaistieto 2018).

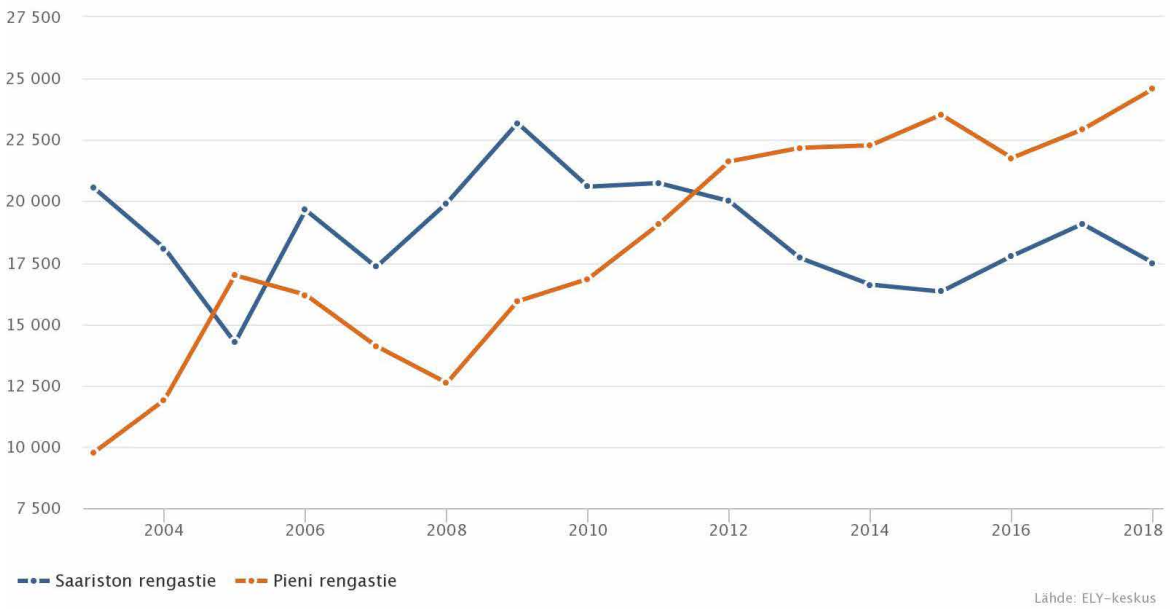

Matkustajamäärät Saariston Rengastiellä (kuva: Lounaistieto 2018)

Rengasreittien auto- ja pyörämatkailijoiden ohella veneilijät ovat erittäin merkittävä matkailijaryhmä Paraisilla. Saaristomeri houkuttelee runsaasti veneilijöitä Varsinais-Suomen lisäksi myös muilta merialueilta ja se on koko maan suosituin kotisataman ulkopuolinen veneilyalue. Trafin selvityksen mukaan yleensä noin 10-15 % veneilystä suuntautuu veneen kotisataman ulkopuolisille vesistöille, mutta Saaristomeren alueella luvut ovat suurempia, esimerkiksi 17 % uusmaalaisista ja 19 % satakuntalaisista veneilijöistä veneilee Saaristomerellä (Askola ym. 2017). Suosituin vierasvenesatama Paraisten kaupungin alueella on Nauvon vierasvenesatama, jossa vierailee yleensä noin 7000 venettä kaudessa. Paraisten kunta-alueen keskusta on kaukana suosituimmista veneilyreiteistä, joten Paraisten vierasvenesatamassa on huomattavasti vähemmän kävijöitä kuin ulompana saaristossa.

Vuonna 2017 Paraisten kaupungin alueella oli noin 66 200 tilastoitua yöpymistä, mikä on lähes täsmälleen sama luku kuin vuonna 2016. Varsinais-Suomen yöpymisistä se on kuitenkin vain noin viisi prosenttia, sillä valtaosa alueen matkailijoista yöpyy Turussa. Koko maan kaupungeista Parainen on sijalla 33 yöpymisten määrässä. Eniten yöpymisiä Paraisilla oli vuonna 2011, minkä jälkeen määrä laski alimmillaan 44 000 yöpymiseen vuonna 2013. Sen jälkeen yöpymisten määrä on palautunut ennalleen, mutta viimeiset kaksi vuotta yöpymisten määrä on pysynyt tasaisena (ELY-keskus 2018c). Yöpymisiä ei ole tilastoitu kunnanosittain, joten on vaikea arvioida, miten suuri osa yöpymisistä tapahtuu Paraisten kunta-alueella. Yöpymismahdollisuuksia Paraisten keskustan tuntumassa tarjoavat muun muassa vierasvenesataman läheisyydessä oleva hotelli sekä keskustan pohjoispuolella meren rannalla oleva leirintäalue.

Matkailu saaristossa on hyvin sesonkiluontoista ja esimerkiksi Saariston Rengastie on auki vain kesäkuukausina, sillä talvella Houtskarin ja Iniön välillä ei kulje lauttayhteyttä. Yli 60 % Paraisten alueen yöpymisistä tapahtuu kolmen kesäkuukauden aikana ja vain noin 10 % talvikaudella marraskuusta huhtikuuhun. Matkailualan toimijat pyrkivät venyttämään matkailusesonkia ja kehittämään uusia tuotteita ja reittejä nykyisten rengasreittien lisäksi. Esimerkiksi syyskuussa 2019 Paraisten matkailu lanseeraa Sadonkorjuusyyskuun, jonka avulla kautta on tarkoitus pidentää.

3.4 Työpaikat

Työpaikkojen määrä ja sijainti vaikuttavat palvelujen kysyntään, etenkin kaupallisten palvelujen osalta. Vaikka iso osa päivittäistavaraostoksista tehdään lähellä kotia, niin ostoksia tehdään myös työpaikan lähellä ja työmatkan varrella. Työpaikkojen sijainti siis ohjaa myös liikenne- ja asiointivirtoja.

Turunmaan alueella oli vuonna 2016 yhteensä 7332 työpaikkaa, joista 5070 Paraisten kaupungissa ja 2262 Kemiönsaarella (Tilastokeskus 2018h). Valtaosa Paraisten työpaikoista, lähes 4000, sijaitsee Paraisten kunta-alueella ja näistä yli 3000 keskustassa tai aivan sen tuntumassa (Tilastokeskus 2018d). Paraisten kaupungin merkittävin työpaikkakeskittymä onkin Paraisten ydinkeskusta Vapparintien ja vierasvenesataman välisellä alueella. Muita merkittäviä työpaikkakeskittymiä ovat kalkkilouhoksen yhteydessä toimiva suurteollisuusalue, Sysilahden teollisuusalue ja terveyskeskuksen alue. Pienempiä työpaikkakeskittymiä ovat Kirkkosalmen itäpuolella Saaristotien, Norrbyn rantatien ja Kirkkoesplanadin risteyksen seutu sekä Finbynlaakson ja Norrbynharjun teollisuusalueet.

Paraisten työpaikoista 5 % sijoittuu alkutuotantoon, 27,5 % jalostukseen ja 65,2 % palveluihin (Tilastokeskus 2018c). Teollisuus- ja kaivostoiminnasta johtuen jalostuksen osuus on Paraisilla suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Myös alkutuotannon, eli muun muassa kalastuksen sekä maa-ja metsätalouden, osuus on Paraisilla suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Vastaavasti palvelujen osuus on Paraisilla keskimääräistä pienempi.

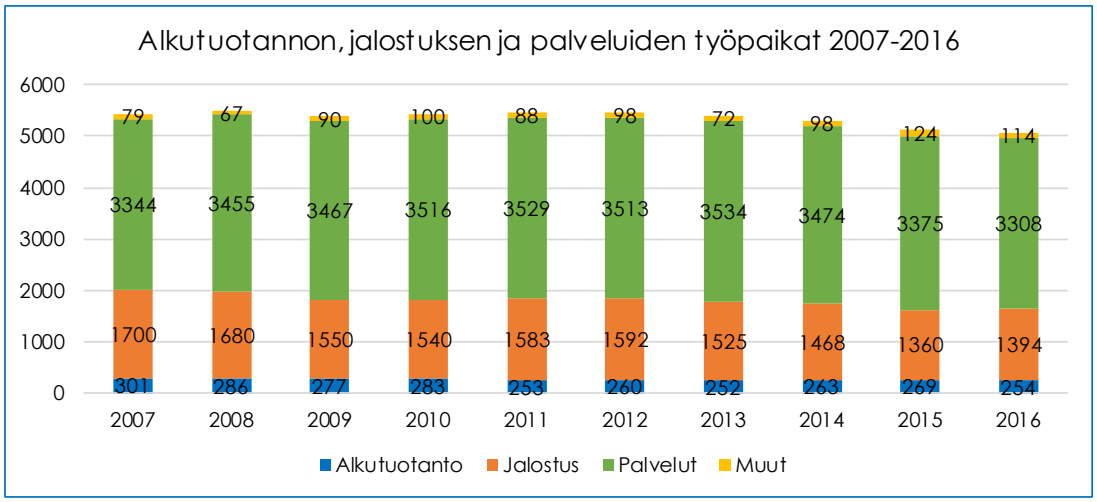

Alkutuotannon, jalostuksen ja palveluiden työpaikkojen kehitys Paraisilla 2007-2016 (Tilastokeskus 2018c ja 2018h)

Työllistävimmät toimialat Paraisilla ovat terveys- ja sosiaalipalvelut sekä teollisuus, jotka kummatkin työllistävät noin 1000 henkilöä. Muut toimialat jäävät kauas näistä luvuista. Vuonna 2016 seuraavaksi eniten työpaikkoja oli koulutusalalla (398), kaupan alalla (379), rakennusalalla (351) sekä kuljetus- ja varastointialalla (321) (Tilastokeskus 2018h). Yrityksiä Paraisilla on 1320 ja niissä on yhteensä 2936 työntekijää (2016) (Tilastokeskus 2018n).

Paraisten suurin työnantaja on kaupunki, kuten lähes kaikissa muissakin Suomen kunnissa. Kaupungilla oli vuoden 2017 lopussa 1136 työntekijää, joista 855 vakinaista ja 281 määräaikaista. Eniten työntekijöitä (383) oli sivistysosastolla, johon kuuluvat muun muassa koulut ja päivähoito. Lähes yhtä paljon työntekijöitä (347) oli sosiaali- ja terveysosastolla, johon kuuluvat muun muassa terveydenhuolto, vanhustenhuolto ja sosiaalipalvelut (Paraisten kaupunki 2018c).

Paraisilla on pitkä historia teollisuuspaikkakuntana ja teollisuusalan yritykset ovat nykyäänkin yksityisen sektorin suurimpia työllistäjiä. Rakennusaineteollisuusyritykset Paroc ja Saint-Gobain Weber sekä kalkkikivipohjaisia tuotteita valmistavat Nordkalk ja Finnsementti työllistävät yhteensä lähes 600 henkilöä Paraisilla. Myös useat suurteollisuudelle alihankintatöitä tekevät yritykset sekä metalli- ja konepajateollisuusyritykset, muun muassa Paramet, ovat merkittäviä työllistäjiä. Viime vuosina reippaassa kasvussa on ollut Paraisten perinteisistä raskaan teollisuuden aloista poikkeava hammashoidon välineistöä valmistava LM-Dental, jossa vielä vuonna 2011 oli alle 50 työntekijää, kun heitä nykyisin on 90. LM-Dental tuo myös kaupungille kaikista yrityksistä eniten yhteisöverotuloja (Turun Sanomat 29.9.2018).

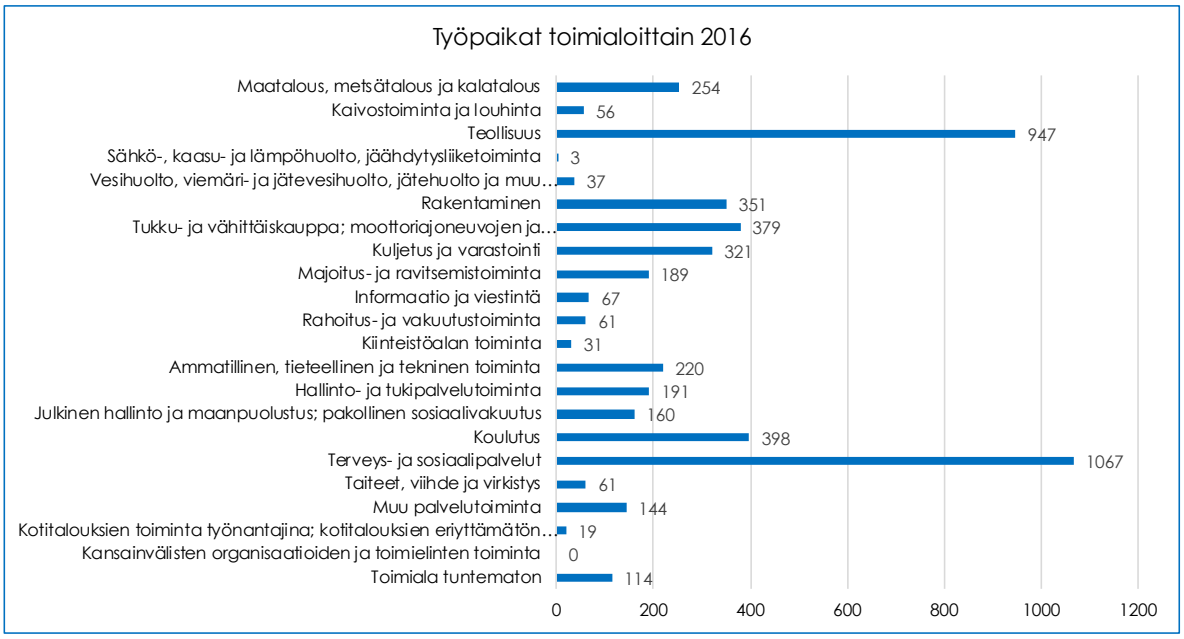

Työpaikkarakenne Paraisilla vuonna 2016 (Tilastokeskus 2018h)

Kaupungin ja yksityisten yritysten lisäksi myös seurakunta, kuntayhtymät, järjestöt ja yhdistykset ovat tärkeitä työllistäjiä Paraisilla. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla toimivat ruotsinkieliset Folkhälsan ja Kårkulla samkommun työllistävät kymmeniä henkilöitä.

Paraisilla on melko hyvä työpaikkaomavaraisuus, noin 80 %. Se jää kuitenkin alle Kemiönsaaren lukeman (89 %) ja koko Varsinais-Suomen lukeman (98 %) (Tilastokeskus 2018i). Kotikunnassaan töissä käyvien paraislaisten osuus on kuitenkin vain 59,6 %, eli Paraisilta pendelöidään runsaasti töihin muihin kuntiin. Ulospendelöinti suuntautuu etupäässä Turkuun ja Kaarinaan sekä muihin Varsinais-Suomen kuntiin, mutta mainittavissa määrin myös pääkaupunkiseudulle ja Ahvenanmaalle. Toisaalta myös Paraisille pendelöi ulkopaikkakuntalaisia, mutta sisäänpendelöinnin määrä jää noin puoleen ulospendelöinnistä (Tilastokeskus 2018e).

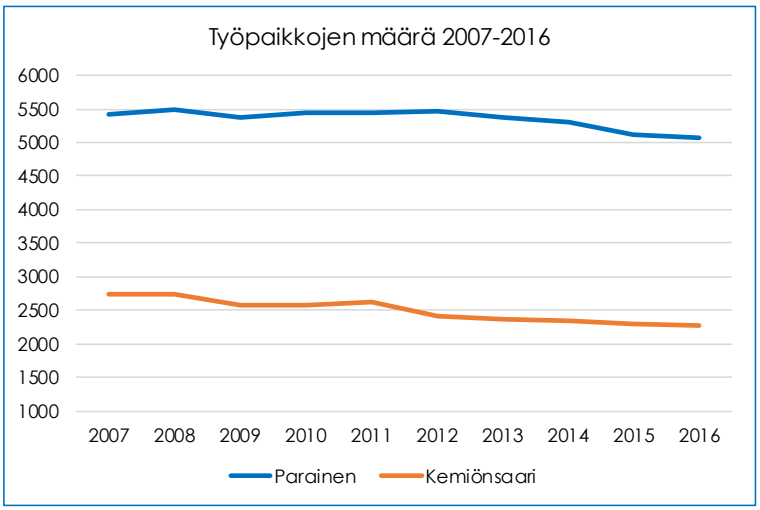

Työpaikkamäärien muutokset Paraisilla ja Kemiönsaarella 2007-2016 (Tilastokeskus 2018h)

Nykyistä Paraisten kaupunkia vastaavalla alueella työpaikkamäärä on viimeisen kymmenen vuoden aikana pysynyt suhteellisen tasaisesti noin 5400:n tuntumassa vuoteen 2013 asti, jonka jälkeen työpaikkojen määrä on supistunut vuosi vuodelta. Vuodesta 2007 vuoteen 2016 työpaikkojen määrä on laskenut noin 350:llä. Eniten työpaikkoja on hävinnyt teollisuuden alalta, noin 250. Myös julkisen

hallinnon ja maanpuolustuksen toimialalta on hävinnyt merkittävä määrä työpaikkoja, noin 100. Toisaalta joillakin aloilla työpaikkojen määrä on lisääntynyt, esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa työpaikkojen määrä on kasvanut noin sadalla. Muilla aloilla vaihtelua on tapahtunut vähäisemmässä määrin (Tilastokeskus 2018h).

3.5 Liikenne ja saavutettavuus

Liikenneyhteydet ja hyvä saavutettavuus ovat erittäin tärkeitä kaupallisille palveluille. Väestön ikärakenteen muuttuessa ja väkiluvun ollessa laskusuunnassa myös julkisten palvelujen sijainnilla ja saavutettavuudella on entistä enemmän merkitystä. Keskeisten liikenneväylien varret ja risteykset ovat aina olleet hyviä sijoittumispaikkoja kaupan alan toimijoille, mistä Paraisillakin on esimerkkinä suurimpien päivittäistavarakauppojen ja tavaratalojen sijainti Saaristotien varrella kiertoliittymien tuntumassa. Paraisilla ei ole muista kunnista tulevaa ohikulkuliikennettä, mutta Saaristotietä pitkin kulkee paikallisten asukkaiden lisäksi suuri määrä matkailijoita, vapaa-ajanasukkaita ja työmatkalaisia, joista tien varrella sijaitsevat kaupalliset toimijat pyrkivät saamaan osansa.

Saaristotiellä eli seututiellä 180 kulkee noin 10 800 ajoneuvoa vuorokaudessa Kaarinan ja Paraisten keskustan välisellä osuudella. Keskustasta saaristoon päin liikennemäärät ovat noin 6200 ajoneuvoa vuorokaudessa. Raskaan liikenteen osuus liikennemääristä on noin 720 ajoneuvoa keskustan itäpuolella ja noin 480 ajoneuvoa keskustan länsipuolella (Liikennevirasto 2018). Saaristotien liikennemäärät ovat huomattavan suuria tälle tieluokalle ja liikennemäärät vielä kasvavat kesäaikaan 15 % vapaa-ajanasukkaiden ja matkailijoiden vaikutuksesta.

Liikennemäärät Paraisten tieverkolla (ajoneuvoa vuorokaudessa) (kartta: Liikennevirasto 2018)

Paraisten ja lähiseudun tärkein tulevaisuuden liikennehanke on Paraistenväylä, jonka Paraisten ja Kaarinan kaupungit sekä Paraisten suurteollisuusyritykset haluaisivat saada mukaan valtakunnalliseen liikennejärjestelmäsuunnitelmaan. Kyseessä on Paraisilta Kaarinan läpi Turku-Helsinki -moottoritielle johtava uusi, nykyistä suorempi ja nopeampi tieyhteys. Hankkeeseen sisältyy myös Kirjalansalmen ja Hessundinsalmen siltojen uusiminen. Paraisten liikenneyhteydet mantereelle tulevat paranemaan huomattavasti, mikäli Paraistenväylä-hanke toteutuu. Uusi tieyhteys

parantaisi myös Paraisten elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja keskustan saavutettavuutta. Liikennejärjestelyjä pyritään parantamaan myös pienemmässä mittakaavassa Paraisten keskustassa. Meneillään on useita asemakaavahankkeita, joissa tutkitaan uusia ratkaisuja Saaristotien liittymiin, muun muassa Kirkkoesplanadin ja Norrbyn Rantatien liittymälle haetaan turvallisempaa vaihtoehtoa.

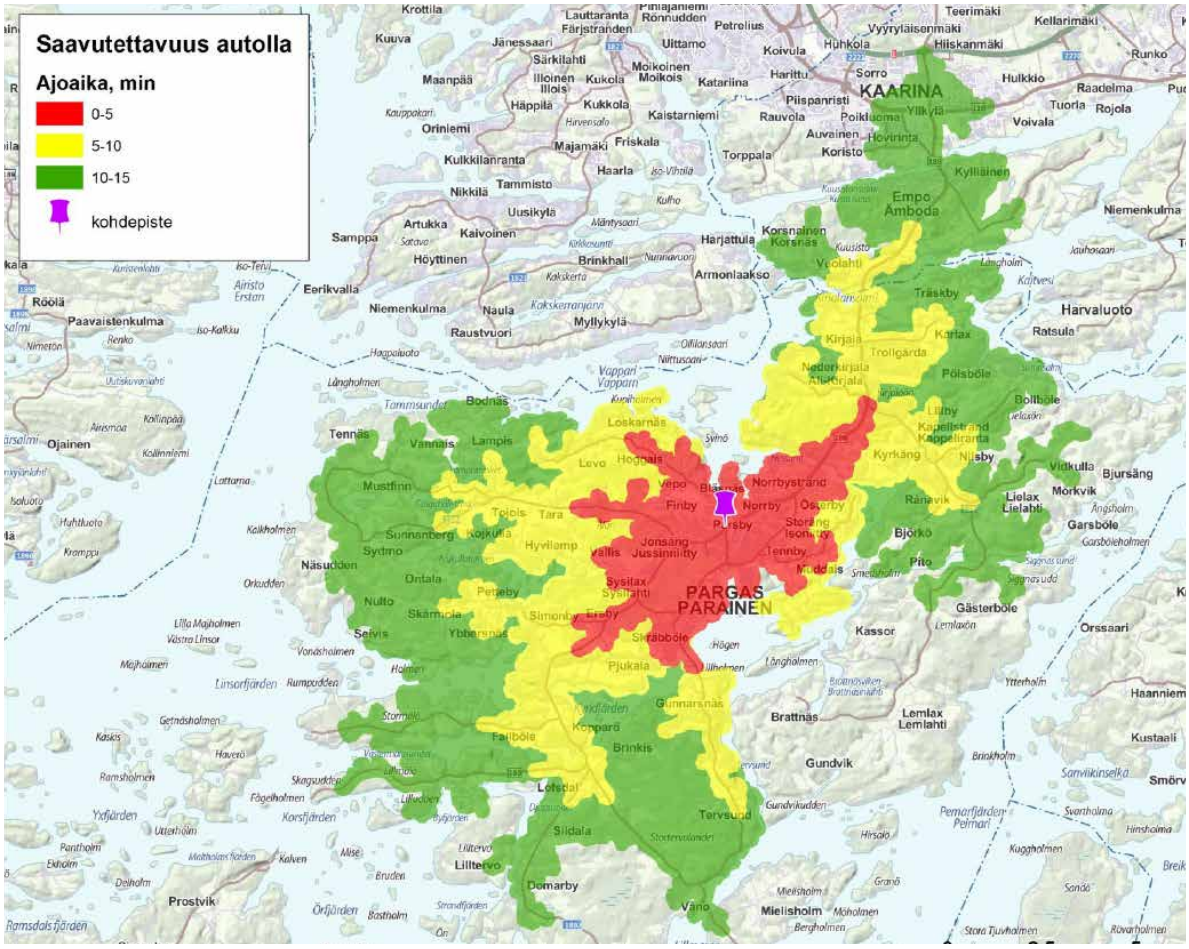

Keskustan saavutettavuus ajoaikoina tieverkkoa pitkin (kartta: Ramboll 2017)

Paraisten keskustan saavutettavuutta on tutkittu kaupungin tilaaman Vapparintien kaupallisen konseptin (Ramboll 2017) laatimisen yhteydessä. Purjekiertoliittymän kohdalla sijaitsevan kohdepisteen saavutettavuutta on tarkasteltu viiden, kymmenen ja viidentoista minuutin ajoaikoina tieverkkoa pitkin. Mallinnus ei täysin vastaa päivittäisen tienkäyttäjän kokemusta ajoajoista, mutta osuu kuitenkin hyvin lähelle. Mallinnuksen mukaan viiden minuutin ajoajan säteellä sijaitsee koko keskusta ja alue ulottuu Kirjalansaarelle ja Ålönsaarelle asti. Tällä alueella asuu noin 8800 asukasta. Viidestä kymmeneen minuutin ajoaikavyöhyke ulottuu Lielahteen, Tervsundiin ja Lofsdaliin sekä Saaristotietä pitkin Kaarinan Empoon asti. Tällä vyöhykkeellä asukasluku on noin 2000. 10-15 –minuutin ajoaikavyöhyke kattaa Kirjalansaaren, lähes koko Ålönsaaren, puolet Stortervolandetista ja ulottuu Kaarinan keskustaan asti. Yhteensä 15 minuutin ajoajan säteellä Paraisten keskustasta asuu noin 21 200 asukasta, joista osa Kaarinassa. Lisäksi 15 minuutin vyöhykkeellä sijaitsee yli 1400 vapaa-ajanasuntoa. Paraisten keskustan palvelut ovat siis autolla nopeasti saavutettavissa laajalta alueelta ja erityisesti niiltä alueilta, joilla asuu eniten väkeä.

Palvelujen saavutettavuutta ja liikkumismahdollisuuksia voidaan tarkastella myös mm. yhdyskuntarakenteen vyöhykkeiden avulla. Suomen ympäristökeskuksen Urban zone 3 –hankkeessa vuonna 2017 selvitettiin, miten monipuolisesti kaupunkiseutujen eri alueet ovat saavutettavissa eri liikkumismuodoilla: jalan, joukkoliikenteellä ja autolla. Vyöhykkeet ovat osin päällekkäisiä, esimerkiksi Paraisilla keskusta Kirkkosalmen molemmin puolin on luokiteltu Turun seudun alakeskuksen

jalankulkuvyöhykkeeksi, mutta Rantatien varsi kuuluu myös joukkoliikennevyöhykkeeseen. Keskusta on siis hyvin saavutettavissa sekä kävellen että julkisella liikenteellä. Myös Kalkkitien ja Saaristotien varret Kirjalansaarelle asti ovat joukkoliikennevyöhykettä, mutta loppuosa Paraisten taajama-alueesta on autovyöhykettä (SYKE 2017).

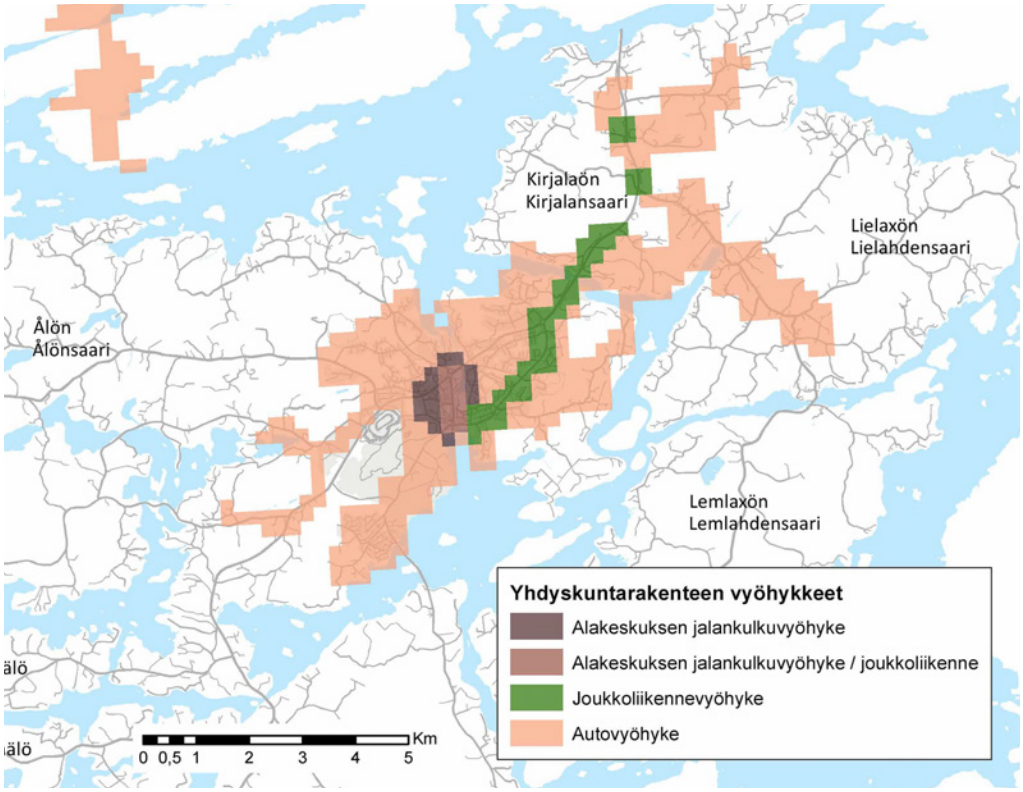

Paraisten taajama-alueen yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet (SYKE 2017)

4. KAUPALLISTEN PALVELUJEN NYKYTILANNE

4.1 Kaupan palveluverkko ja kaupallinen rakenne

Koko Paraisten kaupungin alueella on Tilastokeskuksen toimipaikkalaskurin mukaan yhteensä 112 vähittäiskaupan toimipaikkaa, joista päivittäistavarakauppoja on 27 kappaletta (Tilastokeskus 2018g). Suurehkoja lukuja selittää laaja saaristo, johon kuuluvat Paraisten, Nauvon, Korppoon, Houtskarin ja Iniön kunta-alueet. Vanhojen kuntakeskusten palvelujen lisäksi saariston useissa vierasvenesatamissa ja monilla pienilläkin saarilla on oma kyläkauppa tai kioski ja muita kaupallisia palveluja.

Eniten kaupan palveluja on tarjolla Paraisten kunta-alueella, jossa sijaitsevat myös suurimmat päivittäistavarakaupat. Paraisten keskustassa ja lähialueilla (postinumeroalue 21600) on Tilastokeskuksen toimipaikkalaskurin mukaan 72 vähittäiskaupan toimipaikkaa, joista päivittäistavarakauppoja on 11. Tilasto ilmeisesti huomioi päivittäistavarakaupaksi muitakin kuin varsinaisia kauppoja, sillä todellisuudessa päivittäistavarakauppoja on alueella vähemmän kuin toimipaikkalaskurin ilmoittamat 11. Huoltoasemia on toimipaikkalaskurin mukaan kaksi, sillä tilasto ei huomioi kaikkia automaattiasemia. Todellisuudessa polttoaineenjakelupisteitä on keskustassa neljä.

Päivittäistavarakaupat ovat Paraisten kunta-alueella sijoittuneet pääsääntöisesti keskustaajamaan, pienempiä kyläkauppoja on joillakin saarilla. Suurimmat myymälät sijaitsevat alueen pääväylän, Saaristotien, välittömässä läheisyydessä. Paraisten keskustaajamassa on kaksi isoa supermarkettia,

jotka ovat kooltaan yli 2500 kerrosneliömetriä. Näiden lisäksi keskustassa ja sen lähialueilla on kaksi pienempää markettia, yksi itsepalvelutavaratalo (yli 2500 m^2) ja yksi pienoistavaratalo (alle 2500 m^2) sekä kioski.

Ketjuihin kuuluvia päivittäistavaramyymälöitä ovat K-supermarket ja S-Market Paraisten pohjoisessa keskustassa, M-market eteläisessä keskustassa ja Sale Tennbyssä. Näiden lisäksi keskustassa on R-kioski ja Hong Kong-tavaratalo. Keskustan länsipuolella lähellä Norrbynharjun ja Lehtiniemen teollisuusalueita on lisäksi Tokmanni. Paraisten apteekki ja Alko sijaitsevat Saaristotien varrella K-supermarketin rakennuksessa.

Paraisten postinumeroalueella 21600 on Tilastokeskuksen toimipaikkalaskurin mukaan 53 erikoiskaupan myymälää. Erikoistavarakaupan tarjonta keskittyy eteläiseen keskustaan Kauppiaskadun ja Rantatien tuntumaan. Keskustassa on muun muassa useita sisustus- ja lahjatavaraliikkeitä, kirjakauppa, luontaistuotekauppa, kello- ja kultaliike sekä vaateliikkeitä.

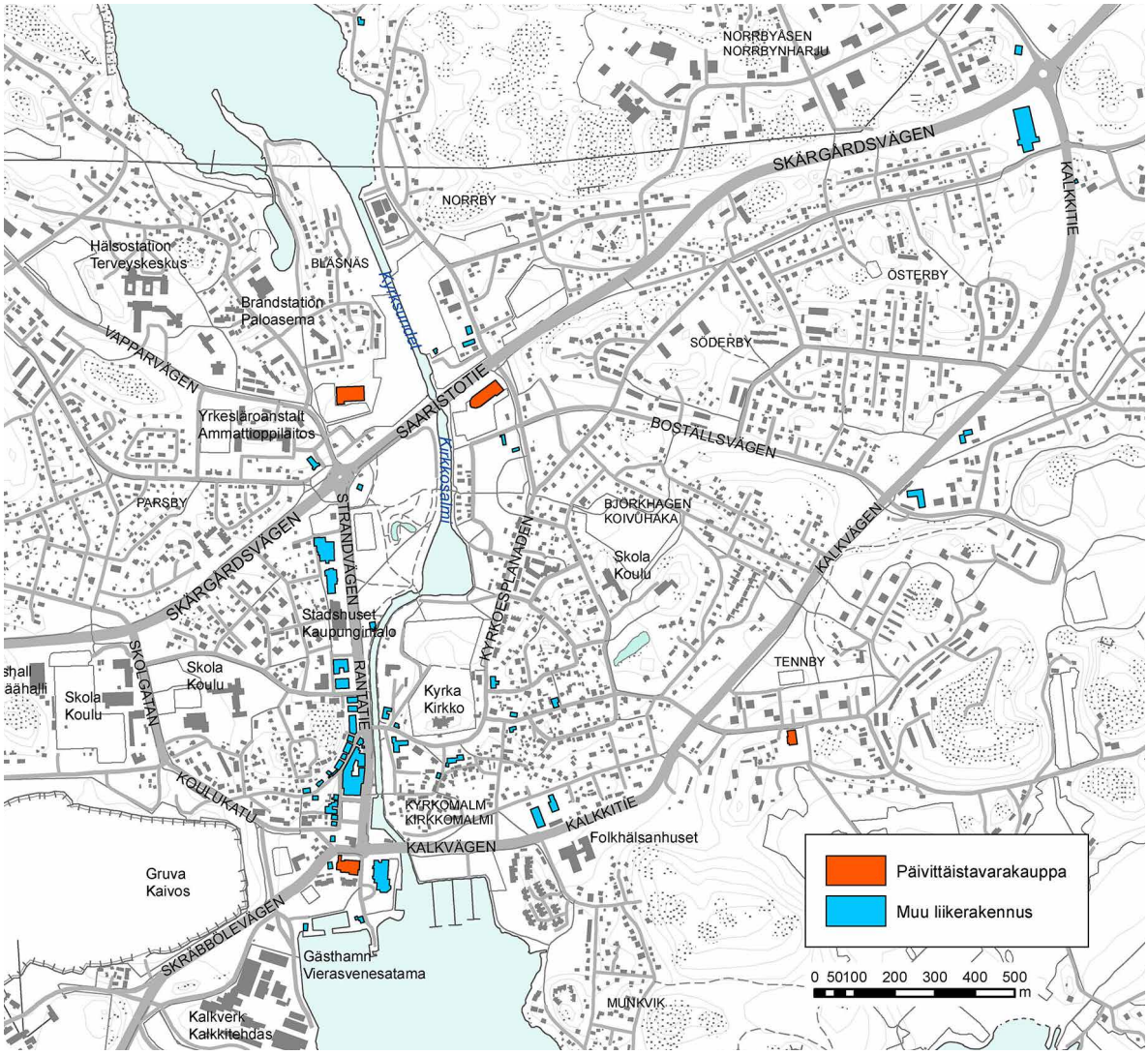

Paraisten keskustan ja lähialueen liikerakennukset (Pohjakartta sisältää MML:n maastotietokannan aineistoa 8/2017)

Muut kaupalliset palvelut ovat levittäytyneet laajemmalle alueelle kuin keskustahakuinen erikoiskauppa. Eteläisessä keskustassa on muun muassa parturi-kampaamoja, kauneushoitoloita, pankki- ja vakuutuspalveluja sekä kahviloita, ravintoloita ja hotelli. Pohjoisessa keskustassa Rantatien varren liikerakennuksissa on muun muassa useita isännöinti- ja tilitoimistoja sekä terveyspalveluja. Vanhan Malmin alueella kirkon läheisyydessä on kaksi hautaustoimistoa, kukkakauppa sekä

kiviveistämö. Norrbyn ja Söderbyn alueilla sekä Kalkkitien varrella on muun muassa mainos- ja rakennusalan palveluja.

Tilaa vaativan erikoistavarakaupan tarjontaa Paraisten kunta-alueella on varsin vähän ja se on sijoittunut hajanaisesti eri puolille kaupunkia. Keskustassa on kodinkoneliike ja Kalkkitien läheisyydessä Pappilanmalmilla sijaitsevat vierekkäin rautakauppa ja puutarhamyymälä. Isoniityn alueella Kalkkitien varrella on pieni teollisuusalue, jossa on muun muassa rengasliike ja keittiökalusteliike. Myös muilla teollisuusalueilla, etenkin Norrbynharjulla, on joitakin tilaa vaativan kaupan myymälöitä. Sen lisäksi että tilaa vaativan erikoistavarakaupan yksiköitä on Paraisilla vähän, ne ovat myös varsin pieniä, eivätkä todellisuudessa vie erityisen paljon tilaa. Pääsääntöisesti myymälät ovat kooltaan alle 1000 kerrosneliömetristä runsaaseen 2000 kerrosneliömetriin. Vain Tokmanni ylittää maankäyttö- ja rakennuslaissa määritellyn vähittäiskaupan suuryksikön koon, 4000 kerrosneliömetriä.

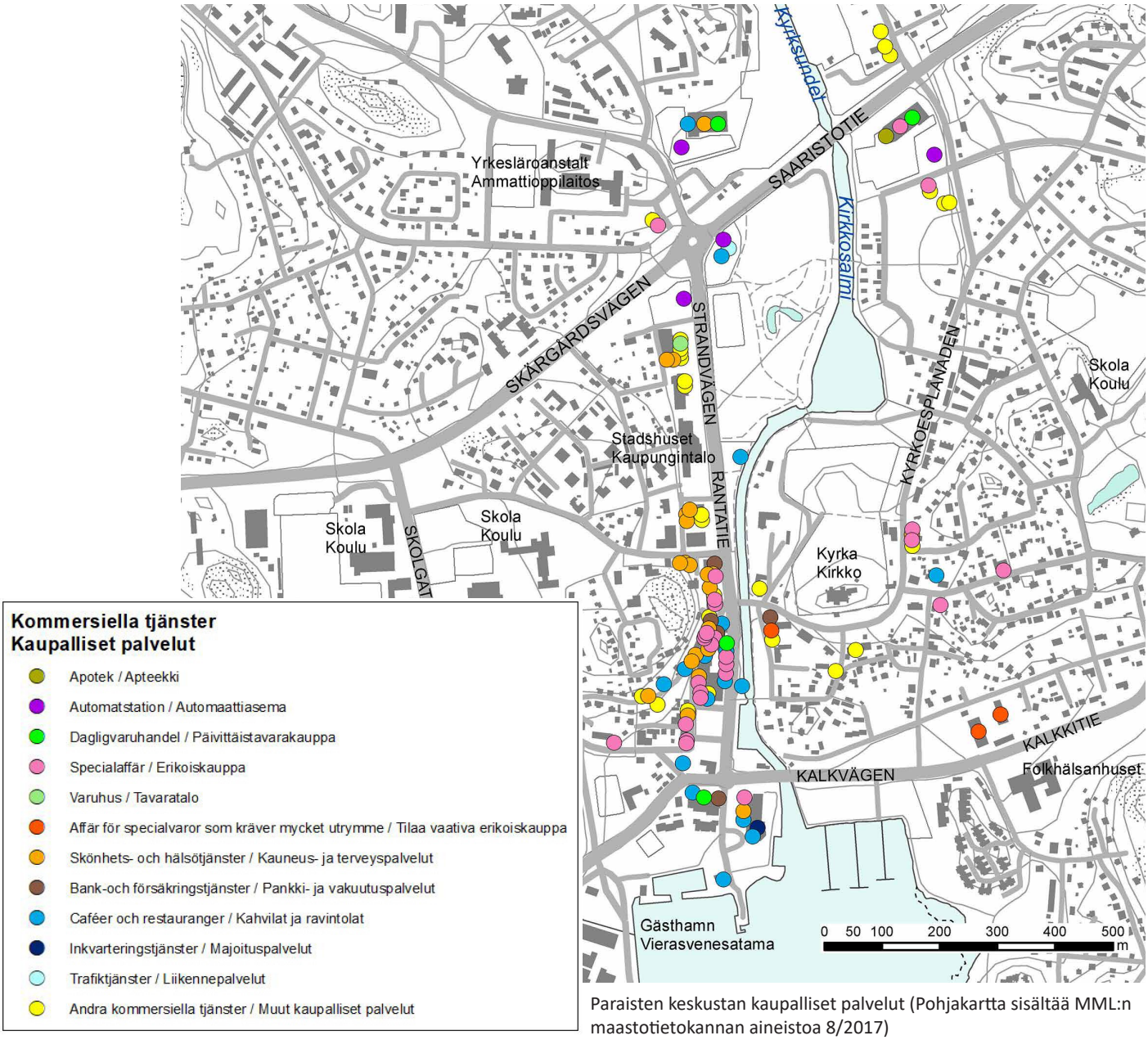

Paraisten keskustan kaupalliset palvelut (Pohjakartta sisältää MML:n maastotietokannan aineistoa 8/2017)

Keskustassa on jonkin verran tyhjiä liiketiloja Kauppiaskadun ja Rantatien varrella. Viime vuosina tyhjilleen ovat jääneet mm. Nordean ja Kelan tilat. Lopetetun postin tilalle on sijoittunut Paraisten kaupungin ylläpitämä senioreiden neuvontakeskus.

Parainen sijaitsee varsin lähellä Kaarinaa (n. 15 km), Turkua (n. 23 km) ja Raisiota (n. 30 km), mikä vaikuttaa heikentävästi Paraisten palvelutarjontaan, etenkin paljon tilaa vaativan erikoiskaupan osalta. Rambollin (2017) tekemän selvityksen mukaan tilaa vievän kaupan liikevaihto on Paraisilla vain kolmasosa koko maan keskimääräisestä tasosta, mistä käy hyvin ilmi tilaa vaativan erikoiskaupan heikko tarjonta kaupungissa. Paraisten ja Turun välisen pendelöintimatkan varrelle sijoittuvat Kaarinan Krossi ja Skanssi vetävät puoleensa ostovoimaa Paraisilta, mutta myös Raision kauppakeskusalueet vetävät väkeä ostoksille Paraisilta asti.

Pikkukaupungiksi Paraisilla on kuitenkin melko monipuoliset kaupan palvelut. Etenkin päivittäistavarakaupan osalta Paraisilla on hyvä tilanne ja Varsinais-Suomen kaupan palveluverkkoselvityksen mukaan koko Turunmaan seutukunnalla päivittäistavarakaupan pinta-alaa on asukasta kohden enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Myös päivittäistavarakaupan liikevaihto asukasta kohden on Paraisilla suurempi kuin koko maassa keskimäärin.

4.2 Kaupan hankkeet

Paraisilla on vireillä elinkeinoelämän edistämiseen tähtäävä hanke, jossa Saaristotien purjekiertoliittymän pohjoispuolelle Vapparintien molemmin puolin osoitetaan tilaa kaupallista toimintaa varten. Vireillä oleva asemakaava mahdollistaa myös nykyistä kaavaa laajemman venevalkaman rakentamisen liikerakennusten korttelin yhteyteen. Vapparintien länsipuoli on tällä hetkellä asemakaavoittamaton ja tien itäpuolella on liikerakennusten korttelialue, jossa sijaitsee S-Market. Vireillä olevassa kaavassa S-Marketin alueen rakennusoikeus kasvaa nykyisestä 5600 kerrosneliömetristä 7600 kerrosneliömetriin. Yksittäisen myymälän koko ei kuitenkaan saa ylittää 3000 kerrosneliömetriä (Paraisten kaupunki 2018b). Alueelle on tarkoitus sijoittua S-Marketin laajennus ja sen lisäksi myös erikoiskauppaa. Lidl-ketju on etsinyt kauppapaikkaa Paraisilta ja Vapparintien alue voisi olla mahdollinen sijoittumispaikka myös Lidlille. Vapparintien itäpuolelle osoitetaan tilaa toimistorakennuksille.

Keskustan alueella on vireillä myös useita muita asemakaavahankkeita, jotka osaltaan edesauttavat kaupungin elinkeinoelämää. Kirkkosalmenrannan alueelle suunnitellaan uutta asuinaluetta, joka osaltaan tukisi keskustan kaupallisia palveluja. Purjekiertoliittymän eteläpuolelle, Vapparintien liikekortteleita vastapäätä, suunnitellaan kylätaloa, johon voisi sijoittua muun muassa uimahalli, asuntoja ja julkisia sekä kaupallisia palveluja. Meneillään ovat myös Saaristotien liittymien asemakaavamuutos, joka parantaa liikenneyhteyksiä K-Supermarket Reimarin ja Norrbyn suuntaan. Eteläisessä keskustassa on meneillään asemakaavamuutos hotellin alueen kehittämiseksi.

4.3 Vähittäiskaupan liikevaihto

Koko Turunmaan seutukunnan vähittäiskaupan liikevaihto oli 134,65 miljoonaa euroa vuonna 2016. Paraisten kaupungin osuus siitä oli 78,32 miljoonaa euroa eli 58 % ja Kemiönsaaren osuus oli 56,33 miljoonaa euroa eli 42 % (Tilastokeskus 2018n). Turussa, Raisiossa ja Kaarinassa kaupan tarjonta ja liikevaihto ovat aivan eri luokkaa kuin Turunmaan kaupungeissa. Vuonna 2015 vähittäiskaupan liikevaihto oli Turussa 1554 milj. euroa, Raisiossa 478 milj. euroa ja Kaarinassa 194 milj. euroa (Turun kaupunki 2018).

Valtaosa Paraisten vähittäiskaupan liikevaihdosta muodostuu päivittäistavarakaupasta. Varsinais-Suomen kaupan palveluverkkoselvityksen mukaan vuonna 2011 päivittäistavarakaupan osuus liikevaihdosta oli 74 %, tilaa vaativan erikoiskaupan osuus oli 12 % ja muun erikoiskaupan osuus oli 14 % (Varsinais-Suomen liitto 2013). Palveluverkkoselvityksen tietoja ei voida aivan suoraan

verrata nykyhetkeen, sillä vuoden 2011 jälkeen Paraisten vähittäiskaupan tilanteessa on tapahtunut jonkin verran muutoksia, muun muassa K-Supermarketin laajennus valmistui vuonna 2014. Nykyään päivittäistavarakaupan osuus liikevaihdosta on vieläkin suurempi kuin vuonna 2011.

Vähittäiskaupan lisäksi Paraisilla on paljon muutakin kaupallista toimintaa ja esim. tukkukaupan liikevaihto oli vuonna 2016 noin 11,93 milj. euroa. Majoitus- ja ravitsemustoiminnan liikevaihto oli noin 20,41 milj. euroa, josta majoituksen osuus oli 8,1 milj. euroa ja ravitsemustoiminnan osuus oli 12,3 milj. euroa (esim. kahvilat, ravintolat, pitopalvelut ja laitosruokalat).

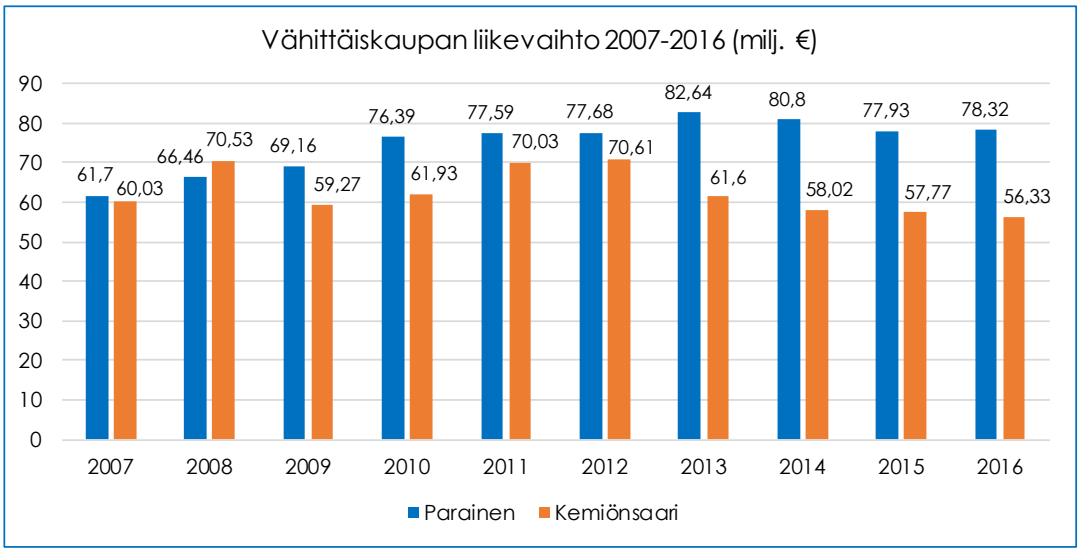

Vähittäiskaupan liikevaihto Paraisilla ja Kemiönsaarella 20017-2016 (Tilastokeskus 2018n)

Vähittäiskaupan liikevaihto Paraisilla kasvoi kymmenen vuoden tarkastelujaksolla vuodesta 2007 vuoteen 2013 asti, jonka jälkeen liikevaihto kääntyi laskuun. Tilaston viimeisenä tarkasteluvuonna 2016 liikevaihto oli jälleen kasvussa. Vuodesta 2007 vuoteen 2016 liikevaihto kasvoi vajaat 17 milj. euroa eli noin 27 %. Kemiönsaarella vähittäiskaupan tilanne on ollut heikompi ja vuonna 2016 liikevaihto oli 3,7 milj. euroa pienempi kuin vuonna 2007.

Tarkkoja vähittäiskaupan myyntilukuja Paraisilta ei ollut saatavilla tätä selvitystä tehtäessä, eikä niitä voitu laskea myöskään liikevaihtoluvuista, sillä Tilastokeskuksen alueellisen yritystoimintatilaston toimipaikkakohtaisia tietoja ei julkaista, mikäli toimipaikkoja on vain yksi tai kaksi. Paraisilla on kutakin myymälätyyppiä yleensä juuri yksi tai kaksi kappaletta, joten liikevaihtotilasto jää Paraisten osalta hyvin puutteelliseksi. Paraisten koko vähittäiskaupan arvioitu myynnin arvo oli vuonna 2016 noin 90-97 milj. euroa. Nämä luvut saadaan lisäämällä liikevaihtoon (78,32) arvonlisävero, joka on päivittäistavarakaupassa 14 % ja erikoistavarakaupassa 24 %. Koska valtaosa liikevaihdosta muodostuu Paraisilla päivittäistavarakaupasta, on myynnin arvo todennäköisesti lähempänä laskelman alapäätä.

4.4 Vähittäiskaupan ostovoima

Ostovoiman ja sen kehityksen perusteella voidaan arvioida kaupan palveluverkon tilannetta ja tarvetta kaupallisten palveluiden kehittämiselle. Arvioissa pitää ottaa huomioon myös ostovoiman siirtymä, eli se, kuinka suuri osa ostovoimasta toteutuu oman kunnan ulkopuolella tai kuinka paljon ostovoimaa suuntautuu kuntaan muista kunnista. Mikäli vähittäiskaupan myynti ja ostovoima ovat samoissa luvuissa, kunta on kaupallisesti omavarainen, eikä vähittäiskaupan palveluita tarvitse hakea muualta.

Ostovoima arvioidaan väestömäärän ja asukaskohtaisen kulutusluvun mukaan. Kulutusluku tarkoittaa yhden henkilön vuodessa vähittäiskauppaan käyttämää rahamäärää. Kun tämä kulutusluku

kerrotaan alueen asukkaiden määrällä, saadaan arvio alueella olevasta ostovoimasta. Kulutuslukuna on tässä käytetty Tuomas Santasalo Ky:n maakuntakohtaisia lukuja, joiden viimeisin päivitys on vuodelta 2015. Näiden lukujen perusteella ostovoima Paraisten kaupungin alueella oli vuonna 2015 noin 112 miljoonaa euroa. Samaan aikaan vähittäiskaupan liikevaihto Paraisilla oli 77,93 milj. eur, eli myynnin arvo oli noin 89-96 miljoonaa euroa. Luvuista voidaan päätellä, että Paraisilla ostovoima on suurempi kuin toteutunut myynti, eli ostovoimaa virtaa kaupungista ulos. Paraislaiset siis tekevät ostoksiaan naapurikunnissa ja muualla Paraisten ulkopuolella. Sama voidaan myös todeta suhteuttamalla vähittäiskaupan liikevaihto asukaslukuun. Paraisten kaupungissa vähittäiskaupan liikevaihto per asukas oli 5086 euroa vuonna 2016, kun se koko maassa oli 6907 euroa. Paraisilla siis asukaskohtainen liikevaihto on pienempi kuin koko maassa keskimäärin, minkä perusteella voidaan olettaa, että ostovoimaa virtaa muualle.

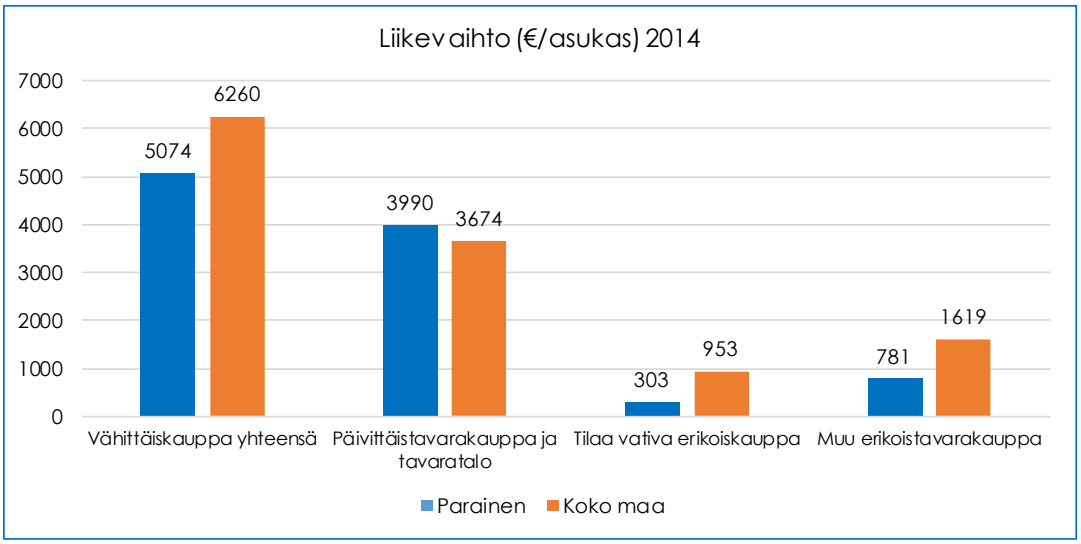

Asukaslukuun suhteutettu vähittäiskaupan liikevaihto Paraisilla vuonna 2014 (Ramboll 2017)

Rambollin selvityksen (2017) mukaan päivittäistavarakaupan osalta asukaslukuun suhteutettu liikevaihto on Paraisilla hieman korkeampi kuin koko maassa keskimäärin. Päivittäistavarakaupan ostokset tehdään tyypillisesti lähellä asuinpaikkaa, eli päivittäistavarakaupan luonteeseen kuuluu, ettei ostovoiman virtaus ulos kunnasta ole niin suurta kuin erikoiskaupan ja etenkin tilaa vaativan erikoiskaupan osalta. Päivittäistavarakaupan suhteen Parainen on siis omavarainen ja sen lisäksi kaupunkiin virtaa ostovoimaa muualta. Tässä näkyy kesäasukkaiden ja matkailijoiden merkittävä vaikutus, sillä naapurikunnista harvemmin lähdetään Paraisten suuntaan ostoksille, eikä Paraisilla ei ole ohikulkuliikennettä.

Varsinais-Suomen kaupan palveluverkkoselvityksessä on esitetty laskelmia alueen ostovoiman kasvusta. Niiden mukaan kulutuspotentiaali kasvaisi Turunmaalla eli Paraisilla ja Kemiönsaarella minimikasvumallilla päivittäistavarakaupassa 10 milj. euroa, tilaa vaativassa erikoiskaupassa 9 milj. euroa ja muussa erikoiskaupassa 16 milj. euroa aikavälillä 2011-2035 (Varsinais-Suomen liitto 2013). Palveluverkkoselvityksen laskelmat perustuvat oletukseen sekä väestönkasvusta että kulutuksen kasvusta, mikä tekee laskelmista nykytiedon valossa varsin epävarmoja. Ennustetun kasvun sijaan koko Turunmaan väestö on vähentynyt. Myös kulutustottumukset ovat muuttuneet 2010-luvun alusta ja kulutuskriittisyys sekä kiertotalousajattelu ovat yleistyneet. Ostokset tehdään yhä useammin verkkokaupassa ja kulutuksen arvellaan tulevaisuudessa keskittyvän entistä enemmän palveluihin ja kokemuksiin tavaran sijasta. Vähittäiskaupan liikevaihto ei myöskään ole enää kasvanut tasaisesti vuosi vuodelta, kuten vielä palveluverkkoselvityksen laatimisen aikoihin. Myös yleinen taloudellinen kehitys lasku- ja noususuhdanteineen aiheuttaa epävarmuutta ostovoimalaskelmaan. On hyvin todennäköistä, että palveluverkkoselvityksen laskelmat ovat liian optimistisia.

Varsinais-Suomen kaupan palveluverkkoselvityksessä on tutkittu myös vapaa-ajanasukkaiden ostovoimaa, joka on selvityksen mukaan noin 10-20 % vakituisten asukkaiden ostovoimasta. Vuonna 2011 kesäasukkaiden ostovoima Turunmaan seutukunnan alueella oli päivittäistavarakaupassa yli 12 miljoonaa euroa, keskustaerikoistavarakaupassa noin 9 miljoonaa euroa ja tilaa vaativassa erikoistavarakaupassa 5,4 miljoonaa euroa. Palveluverkkoselvityksessä on laskettu myös kesäasukkaiden kulutuspotentiaalin kasvua. Laskelmien mukaan minimikasvulla vapaa-ajanasukkaiden kulutuspotentiaali olisi Turunmaan alueella vuonna 2035 päivittäistavaroiden osalta 16 miljoonaa euroa, keskustaerikoiskaupan osalta 13,6 miljoonaa euroa ja tilaa vaativan erikoiskaupan osalta noin 8 miljoonaa euroa. Laskelmassa on kuitenkin osittain samat ongelmat kuin ostovoiman kasvun laskelmissa ylipäätään.

5. JULKISTEN PALVELUJEN NYKYTILANNE

5.1 Koulut ja päiväkodit

Paraisten kunta-alueella toimii kuusi alakoulua, joista neljä ruotsinkielistä ja kaksi suomenkielistä. Ruotsinkielisiä alakouluja ovat Malmin ja Skräbbölen koulut lähellä keskustaa sekä Sunnanbergin koulu Ålössa noin 10 kilometrin päässä keskustasta sekä Kirjalan koulu Kirjalansaarella noin kahdeksan kilometrin päässä keskustasta. Suomenkielisiä kouluja ovat Koivuhaan koulu lähellä keskustaa sekä Nilsbyn koulu Lielahden saarella noin yhdeksän kilometrin päässä keskustasta. Oppilaita ruotsinkielisissä alakouluissa on noin 520 ja suomenkielisissä noin 410. Väkiluvun supistumisesta ja syntyvyyden laskusta johtuen koulujen oppilasmäärät tulevat jatkossa pienenenemään. Ennusteiden mukaan vain pienessä Sunnnanbergin kyläkoulussa oppilasmäärä pysyy vakaana noin 40 oppilaan paikkeilla, kun taas joissakin suuremmissa kouluissa oppilasmäärät pienenevät useilla kymmenillä vuoteen 2025 mennessä (ÅU 24.10.2018).

Yläkouluja Paraisten kunta-alueella on kaksi, ruotsinkielinen Sarlinska skolan ja suomenkielinen Paraistenseudun koulu. Myös lukioita on kaksi, ruotsinkielinen Pargas svenska gymnasium ja suomenkielinen Paraisten lukio. Yläkoulut ja lukiot sijaitsevat koulukeskuksessa keskustan länsipuolella.

Ammatillista koulutusta Paraisten keskustassa tarjoaa ruotsinkielinen Axxell, jossa voi suorittaa ammattitutkintoja sekä opiskella kansanopistossa ja lyhytkursseilla. Paraisilla toimii myös ruotsinkielinen Optima, joka tarjoaa ammattisuuntautunutta erityisopetusta. Suomenkielistä ammatillista koulutusta tarjoaa ammattiopisto Livia, jolla on Kalakouluna tunnettu kalatalous- ja ympäristöopisto Kirjalansaarella. Kalatalous- ja ympäristöopistossa voi opiskella joitakin tutkintoja myös ruotsiksi. Muita oppilaitoksia ovat kaksikielinen musiikki- ja tanssiopisto Arkipelag, kaksikielinen kansalaisopisto Kombi sekä ruotsinkielinen kansanopisto Västra Nylands folkhögskola, jolla on Paraisilla yksittäisiä opintolinjoja. Taiteen perusopetusta Paraisten kunta-alueella tarjoavat Arkipelagin lisäksi Paraisten taidekerho Pictura, Åbolands hantverkin Taito-käsityökoulu ja Åbolands Ungdomsförbundin ylläpitämä Abolands teaterskola.

Paraisten kunta-alueella on yhteensä 10 päiväkotia, joista osa on kaksikielisiä ja osa yksikielisiä. Kaksi ruotsinkielistä päiväkotia toimii ostopalveluna Folkhälsanilta. Päiväkotipaikkoja on yhteensä noin 500. Lisäksi Paraisten kunta-alueella toimii kolme ruotsinkielistä ja kaksi suomenkielistä ryhmäperhepäiväkotia, joissa on 12 paikkaa kussakin. Paraisilla toimii myös muutamia perhepäivähoitajia. Paraisten kunta-alueen päivähoitopaikat sijaitsevat pääosin keskustan tuntumassa, mutta myös Kirjalansaarella Turkuun suuntautuvan pendelöintimatkan varrella on päiväkotipalveluja. Esiopetus järjestetään Paraisten kunta-alueella pääsääntöisesti päiväkotien yhteydessä.

Paraisten kunta-alueen ruotsinkieliset koulut ja ruotsinkielisten alakoulujen oppilaaksiottoalueet

Paraisten kunta-alueen suomenkieliset koulut ja suomenkielisten alakoulujen oppilaaksiottoalueet

5.2 Sosiaali- ja terveyspalvelut sekä nuorisopalvelut

Bläsnäsissä sijaitseva Paraisten terveyskeskus vastaa perusterveydenhuollon palveluista Paraisten kunta-alueella. Terveyskeskuksen palveluja ovat muun muassa lääkärin ja sairaanhoitajan vastaanotot, hammashoito, diabetesneuvonta ja fysioterapia. Terveyskeskuksessa on kaksi vuodeosastoa, joista toisen yhteydessä sijaitsee geriatrinen poliklinikka ja muistisairaiden potilaiden hoitoyksikkö. Terveyskeskuksen yhteydessä toimii myös työterveyshuolto. Neuvolatoiminta on Paraisilla sijoitettu perhetalo Ankkuriin, joka sijaitsee keskustassa erillään terveyskeskuksesta. Ankkurissa on neuvolan lisäksi muun muassa puheterapia- ja psykologipalveluja lapsille sekä perhetoimintaa, kuten leikkipuisto- ja perhekahvilatoimintaa.

Kaupungin terveyspalveluihin kuuluu myös ympäristöterveydenhuolto, jonka tehtäviä ovat muun muassa elintarvike- ja talousvesivalvonta sekä eläinlääkintä. Kaupungin eläinlääkärivastaanotto sijaitsee keskustassa lähellä perhetalo Ankkuria.

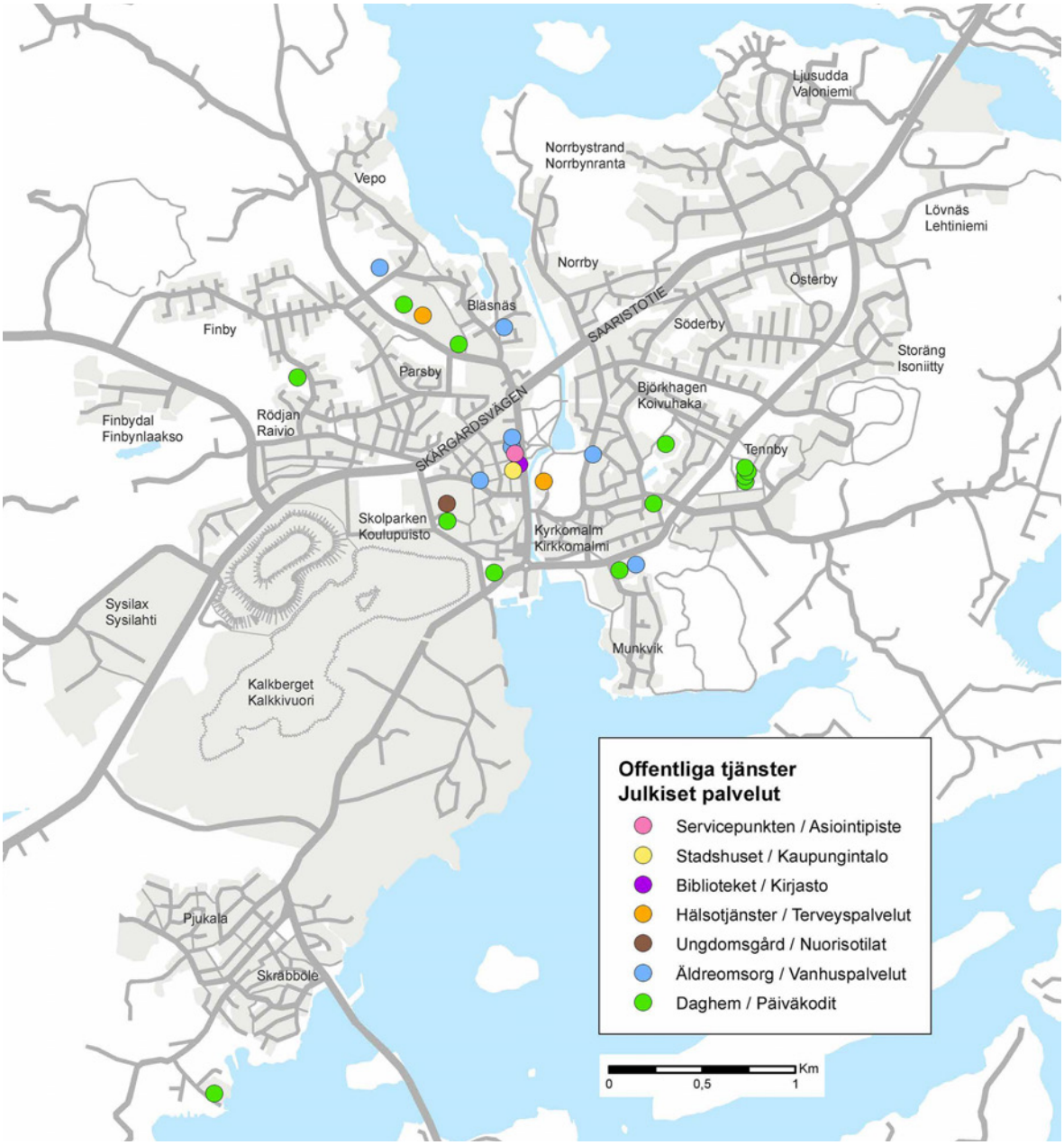

Paraisten taajama-alueen julkisia palveluja

Paraisten sosiaalikeskus sijaitsee kaupungintalon yhteydessä ydinkeskustassa. Kaupungin sosiaalipalveluja ovat muun muassa lastensuojelu, nuorisotyö, päihdehuolto, sosiaalityö, pakolaistyö ja vammaispalvelut. Kaupungin työllisyyspalveluihin kuuluvat nuorten työpaja Aktiva sekä toimintakeskus Kiikari, jotka tarjoavat nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömille työllistymistä edistävää neuvontaa ja toimintaa. Nuorille suunnattuja kaupungin palveluja ovat nuorisotyön ja nuorten työpajan lisäksi muun muassa nuorisotilat. Paraisten kunta-alueella nuorisotilat sijaitsevat koulukeskuksen lähellä olevassa urheilu- ja nuorisotalo Puntissa.

5.3 Vanhuspalvelut

Kunnallisen vanhustyön tarkoituksena on tukea kotonaan asuvia vanhuksia ja vammaisia niin, että he voivat asua kotonaan niin kauan kuin se on tarkoituksenmukaista. Kaupungin vanhuspalveluja ovat muun muassa kotihoito eli kotipalvelut ja kotisairaanhoito, päivätoiminta, omaishoidon tuki ja erilaiset muut tukipalvelut, kuten ateria- ja kuljetuspalvelut. Vanhuksille, jotka eivät enää pärjää kodissaan, on vaihtoehtona palveluasuminen. Neuvontaa ja ohjausta vanhuspalveluihin liittyvissä asioissa vanhukset saavat Paraisilla neuvontakeskus Seniorumista, joka sijaitsee valtion virastotalossa entisissä postin tiloissa.

Paraisten kunta-alueella kunnallista palveluasumista on tarjolla Tiilihaassa sijaitsevassa Koivukodossa, jossa on yhteensä 63 paikkaa ryhmäasunnoissa, erillisissä huoneistoissa ja turva-asumisessa. Sen lisäksi kaupungilla on vanhuksille tarkoitettuja ryhmäasuntoja Tennbyssä. Kaupunki myös ostaa tarvittaessa paikkoja yksityisistä palveluasunnoista. Yhdistysten ja yksityisten tahojen ylläpitämiä palvelutaloja Paraisilla ovat muun muassa Folkhälsanhuset Munkvikenissa sekä Attendo Lilla Ro Hemmet Bläsnäsissä. Lisäksi yksityisellä Paraisten Seniorikodilla on terveyskeskuksen läheisyydessä vanhusten tarpeisiin suunniteltuja asumisoikeusasuntoja, joiden yhteydessä ei kuitenkaan ole muita vanhuspalveluja. Vammaispalveluja tarjoavalla Kårkulla samkommunilla on laitoshoitopaikkoja Kårkullan alueella Kirjalansaarella ja asumispalveluja erilaisissa yksiköissä myös Paraisten keskustassa (Kårkulla samkommun 2015).

5.4 Kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-aikapalvelut

Paraisten kulttuurielämä ja urheiluharrastukset perustuvat pitkälti aktiiviseen yhdistys- ja seuratoimintaan, jota kaupungin kulttuurilautakunta tukee toiminta- ja projektiavustuksin. Kaupunki jakaa vuosittain myös kulttuuripalkinnon ja kotiseutupalkinnon. Kaupunki tarjoaa näyttämö-, konsertti- ja liikuntatiloja urheilu- ja nuorisotalo Puntissa sekä näyttelytiloja Vanhalla Kunnantuvalla ja kaupungintalon ruokasalissa. Paraisten eri kunnanosissa elokuvia näyttävä Bio Sydväst on myös kaupungin tarjoama palvelu, jonka liput ovat edullisempia kuin naapurikuntien kaupallisissa teattereissa.

Paraisten kaupunginkirjasto kuuluu yhdessä muiden kunnanosien kirjastojen ja Kemiönsaaren kirjastojen kanssa Blanka-kirjastokokonaisuuteen. Kaupungintalon yhteydessä sijaitseva kirjasto on avoinna maanantaista lauantaihin ja siellä vierailee keskimäärin 500 asiakasta arkipäivisin ja 150 asiakasta lauantaisin. Perinteisten kirjastopalvelujen lisäksi kirjasto tarjoaa muun muassa opiskelu-, työ-, kokous- sekä näyttelytiloja. Kirjastossa on mahdollista myös käyttää tietokoneita ja digitointistudiota. Tällä hetkellä kirjastosta voi lainata myös sähköpyörän.

Paraisten kaupungilla ei ole omia museoita, mutta Paraisten kunta-alueella on kolme kotiseutuyhdistyksen ylläpitämää museota; kotiseutumuseo keskustassa, Teollisuusmuseo kalkkikivilouhoksen vieressä ja Skyttalan museo Ålön kulttuurimaisemien keskellä. Lisäksi yhdistys omistaa tai on osallisena useissa museokohteissa Vanhalla Malmilla. Museot ovat auki kesäisin ja erilaisten tapahtumien, kuten Vanhan Malmin joulumarkkinoiden yhteydessä. Paraisten keskustassa on myös yksityinen taidegalleria ArtBank, jossa on esillä kokoelma Salvador Dalin taideteoksia sekä muita taidenäyttelyitä.

Kaupunki tarjoaa erilaisia sisä- ja ulkoliikuntatiloja urheilu- ja nuorisotalossa sekä koulujen yhteydessä. Keskusurheilukentän yhteydessä on jalkapallokenttä ja jäähalli. Paraisten keskustassa ja sen tuntumassa on rantalentopallokenttiä, tenniskenttiä, seikkailugolfrata ja frisbeegolfratoja. Keskustan pohjoispuolella on kaksi uimarantaa ja niiden lisäksi keskustan läheisyydessä on useita pienempiä uimapaikkoja. Kuntoratoja on Finbyssä ja Tennbyssä. Talvisin Finbyssä on hiihtolatuja. Lisäksi Paraisten keskustan läheisyydessä on useita yhdistysten ja yksityisten tahojen ylläpitämiä liikuntapaikkoja, kuten golfkenttä, ratsastustalleja, keilahalli, urheiluhalli ja jalkapallohalli. Urheilutilojen suhteen Paraisilla on hyvä tilanne, mutta uimahallia kaupungissa ei ole, mitä on pidetty isona puutteena vapaa-ajantarjonnassa.

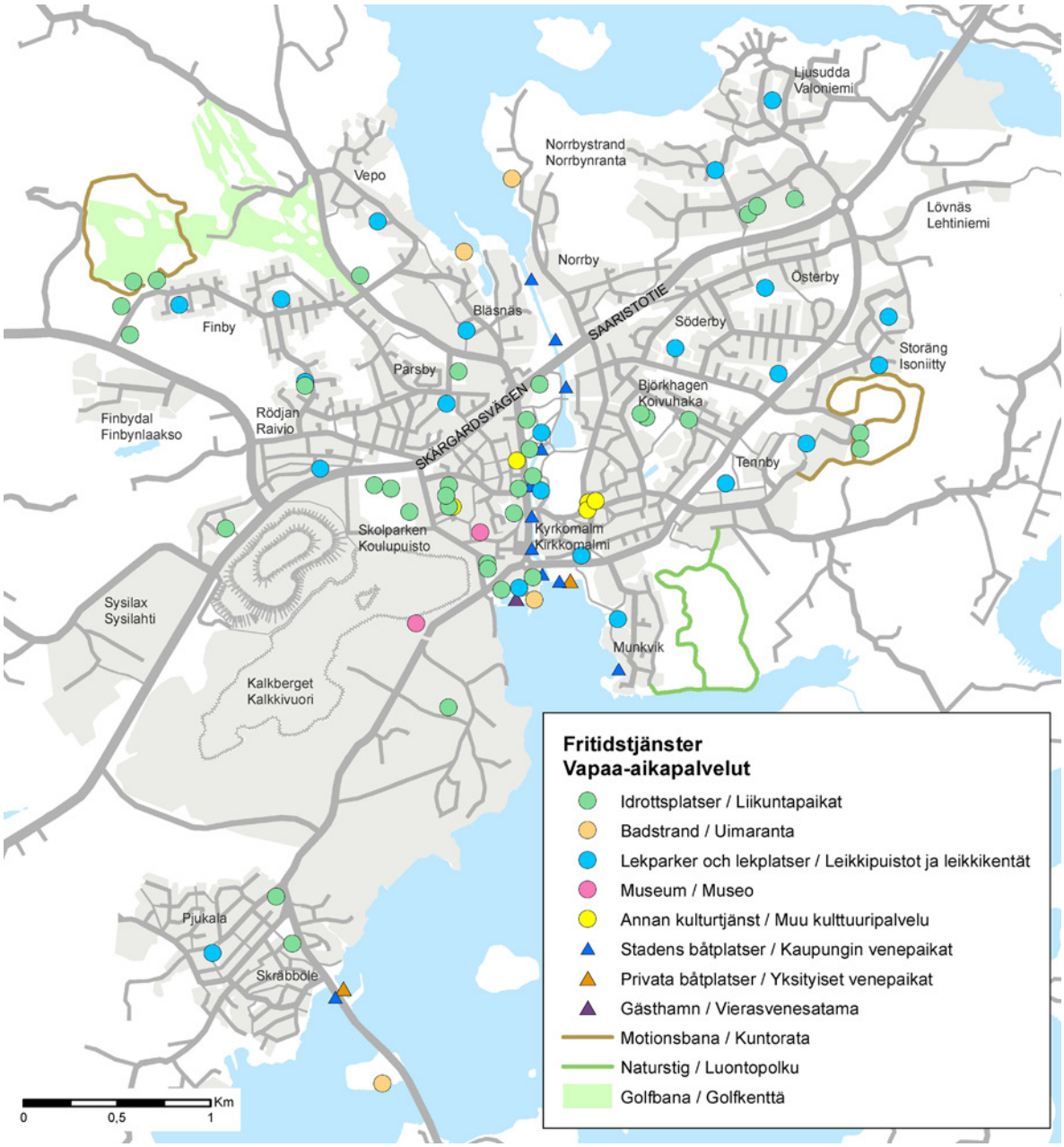

Paraisten taajama-alueen vapaa-aikapalveluja. Kartalle on merkitty sekä julkisia että yksityisiä palveluja.

Paraisten kaupungilla on Paraisten kunta-alueella noin 450 vuokrattavaa venepaikkaa, joista valtaosa sijaitsee keskustan tuntumassa. Taajama-alueen venepaikat sijoittuvat pääosin Kirkkosalmen varrelle sekä Snäckvikenin ja Skräbbölen satamiin. Kaupungin venepaikkojen lisäksi veneilyseuroilla on laituripaikkoja Snäckvikenissä ja Skräbbölessä. Näiden lisäksi joidenkin asuinalueiden rannoilla

on laituriosuuskuntien venepaikkoja. Paraisten vierasvenesatamassa Kalkholmenin rannassa on 63 venepaikkaa ja veneilyyn liittyviä muita palveluja.

5.5 Julkinen liikenne

Paraisilta on hyvät joukkoliikenneyhteydet Kaarinan ja Turun suuntaan ja myös saariston suuntaan kulkee useita linja-autovuoroja päivässä. Aamulla ja iltapäivällä linja-autovuoroja on Turun suuntaan neljä tunnissa, muina aikoina pääsääntöisesti kaksi. Nauvoon, Korppooseen ja Houtskariin kulkeva linja-autoreitti täydentää Turku-Parainen –linjan vuoroja. Julkinen liikenne etenkin Turun suuntaan on suosittua: Paraisten linja-autoasemalta noustaan Turkuun vievään linja-autoon keskimäärin yli 200 kertaa vuorokaudessa ja saariston suuntaan yli 90 kertaa vuorokaudessa (ELY-keskus 2018a). Parainen ei kuulu Turun seudun kuntien joukkoliikennealue Föliin, mutta seutulippu on paraislaisille edullinen.

Kaupungin sisäinen joukkoliikenne perustuu Paraisten kunta-alueella aamu- ja iltapäivän koululaisvuoroihin, linja-autoreittejä täydentävään kutsutaksiin ja kolmena päivänä viikossa kulkevaan palvelulinjaan. Sisäiset linja-autoreitit kulkevat Stortervolandetin Granvikiin, Ålönsaaren Sydmoon sekä Lemlahdensaaren Brattnäsiin. Kutsutaksilla pääsee eteläisen saariston Attuun ja Jermoon sekä Lielahdensaaren Bollböleen ja Rövarnäsiin. Palvelulinjalla on keskustassa kolme reittiä, jotka kulkevat terveyskeskuksen kautta. Kutsutaksi ja palvelulinja on tilattava etukäteen edellisenä päivänä.

5.6 Muut julkiset palvelut

Paraisten kaupungintalolla toimii asiointipiste, joka on kunnan ylläpitämä julkisen hallinnon yhteinen asiakaspalvelupiste. Asiointipisteestä saa kaupungin palveluja ja lisäksi siellä voi hoitaa muun muassa Kelan, poliisin lupahallinnon, verohallinnon, maistraatin ja TE-toimiston asioita. Asiointipisteen yhteydessä toimii myös erillinen Kelan asiakaspalvelu ja maistraatin julkinen notaari, joista saa palvelua tiettyinä aikoina ja ajanvarauksella. Omat palveluspisteensä Kela, maistraatti, verotoimisto, TE-keskus ja posti ovat sulkeneet Paraisilla viime vuosien aikana. Joitakin maistraatin ja TE-keskuksen palveluja saa silti edelleen ajanvarauksella virastotalolta. Postin palveluja saa R-kioskilta ja sen lisäksi S- ja M-marketeissa on pakettiautomaatit. Paraisten poliisiasemalla toimii poliisipäivystys ja lupapalvelut tiettyinä aikoina. Poliisipartiot tulevat Paraisille Turusta. Bläsnäsissä keskustan pohjoispuolella toimii Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen Paraisten paloasema.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Paraisten kunta-alueella palvelut sijaitsevat pääsääntöisesti keskustaajamassa ja ne ovat tieverkkoa pitkin hyvin saavutettavissa. Keskustaajamassa niin asutus, työpaikat kuin palvelutkin ovat keskittyneet kahden-kolmen kilometrin säteelle ydinkeskustasta, joten palvelut ovat pääsääntöisesti hyvin saavutettavissa myös kävellen ja pyörällä. Sen lisäksi että palvelut ovat hyvin saavutettavissa, ne ovat myös monipuolisia. Paraisten keskustaajamasta löytyy tasaisesti sekä paikallisia, kunnallisia että seudullisia palveluja. Paikallisiin palveluihin kuuluvat päiväkodin ja lähikaupan kaltaiset lähipalvelut, kunnallisia palveluja ovat muun muassa terveyskeskus ja yläkoulu. Seudullisilla palveluilla on laajin vaikutusalue. Näitä ovat esim. poliisiasema ja ammatillinen oppilaitos. Viime vuosina joitakin valtion palveluita on supistettu ja lopetettu, mutta tämä kehitys on valtakunnallista eikä liity sinänsä suoraan Paraisiin tai Paraisten olosuhteisiin.

Kaupallisten palveluiden osalta Paraisilla on hyvä tilanne erityisesti päivittäistavarakaupassa. Erikoistavarakaupan ja etenkin paljon tilaa vaativan erikoistavarakaupan tarjontaa sen sijaan on varsin vähän ja nämä palvelut haetaan pääosin naapurikunnista. Paraisilla palvelujen kysyntää ja ostovoimaa lisäävät sekä matkailijat että vapaa-ajanasukkaat. Myös kaupungin kaksikielisyys auttaa osaltaan pitämään yllä hyvää palvelutarjontaa etenkin julkisten palvelujen osalta.

Paraisten palveluille asettavat jatkossa haasteita muun muassa väestön väheneminen ja ikääntyminen sekä kulutuskäyttäytymisen muutokset. Kaupungissa on kuitenkin meneillään useita hankkeita, jotka toteutuessaan parantavat niin palvelujen kysyntää kuin tarjontaakin. Keskustaan ollaan kaavoittamassa lisää asumista ja purjekiertoliittymän viereistä kaupallisten palveluiden korttelia ollaan uudistamassa, mikä mahdollistaa palvelutarjonnan monipuolistumisen alueella. Myös Paraistenväylä lisäisi toteutuessaan palveluiden kysyntää ja tarjontaa Paraisilla. Lyhyempi ja nopeampi tieyhteys Turkuun ja Turku-Helsinki -moottoritielle tekisi Paraisista entistä houkuttelevamman asuin- ja vapaa-ajanviettopaikan.

Lähteet ja tausta-aineisto

Airix Ympäristö (2013). Turun saariston rengastie – reittikohteen benchmarking. https://docplayer.fi/5146151-Turun-saariston-rengastie-reittikohteen-benchmarking-3-6-2013.html.

Askola, Hanna & Takala, Oona & Tefke, Joni (2017). Veneilyn määrä sekä sen taloudelliset ja ympäristövaikutukset Suomessa. Trafin tutkimuksia 4/2017.

Kårkulla samkommun (2015). Palvelut – Erityishuolto. http://www.karkulla.fi/fi/palvelut/erityishuolto.

Liikennevirasto (2018). Liikennemäärät. https://julkinen.liikennevirasto.fi/webgis-sovellukset/webgis/template.html?config=liikenne.

Lounaistieto (2018). Turun seudun MAL-seuranta. Matkailun edistäminen. http://www.lounaistieto.fi/tietopalvelut/mal/matkailun-edistaminen.

Maanmittauslaitos (2017). Maastotietokanta 8/2017. Paikkatietoaineisto. https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/ kartta.

Mökkibarometri 2016. Saaristoasian neuvottelukunta, Maa- ja metsätalousministeriö. FCG Finnish Consulting Group Oy.

Paraisten kaupunki (1994). Parainen – Keskustaseudun osayleiskaava. Kaavakartta, kaavamerkinnät- ja määräykset, kaavaselostus ja liitteet. Suunnittelukeskus Oy.

Paraisten kaupunki (2017). Talousarvio 2018 ja taloussuunnitelma 2019-2020.

Paraisten kaupunki (2018a). Luova saaristo – Paraisten kaupungin strategia 2018-2022. Osa 1. Learningmiles Oy.

Paraisten kaupunki (2018b). Paraisten kaupunki - Vapparintien liikekorttelit, asemakaava ja asemakaavan muutos. Kaava-ehdotuksen selostus 13.8.2018, tekn. tark. 10.10.2018. Ramboll Finland Oy.

Paraisten kaupunki (2018c). Vuoden 2017 henkilöstöraportti.

Pargas stad/Paraisten kaupunki (2018). Paraisten kaupungin internet-sivut www.pargas.fi/www.parainen.fi.

Ramboll Finland Oy (2017). Parainen, Vapparintien kaupallinen konsepti. Loppuraportti 9.10.2017. Paraisten kaupunki.

SYKE (2017). Yhdyskuntarakenteen vyöhykkeet 2015 (YKR). Paikkatietoaineisto. http://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot.

Tilastokeskus (2015). Väestöennuste 2014 iän ja sukupuolen mukaan alueittain 2015-2040. Seutunet, Parainen.

Tilastokeskus (2018a). Kesämökit alueittain 1970-2017. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. StatFin – Asuminen – Rakennukset ja kesämökit. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin.

Tilastokeskus (2018b). Kesämökit 2017. https://www.stat.fi/til/rakke/2017/rakke_2017_2018-05-25_kat_001_fi.html.

Tilastokeskus (2018c). Kuntien avainluvut. http://tilastokeskus.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2017&active1=445&active2=SSS.

Tilastokeskus (2018d). Paraisten työpaikat osa-alueittain 2016. Seutunet, Parainen.

Tilastokeskus (2018e). Pendelöintivirrat 2016. Pendelöinti kunnittain 2007-2016. Seutunet, Parainen.

Tilastokeskus (2018f). Rakennukset ja asunnot 2016. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Postinumeroalueittainen avoin tieto – 2018 julkaistu aineisto – Rakennukset ja asunnot 2016. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Postinumero-alueittainen_avoin_tieto.

Tilastokeskus (2018g). Toimipaikkalaskuri. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat. Toimipaikkalaskuri – Kunnittainen toimipaikkalaskuri. http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/Toimipaikkalaskuri.

Tilastokeskus (2018h). Työpaikat toimialoittain kunnittain 2007-2016. Seutunet, Parainen.

Tilastokeskus (2018i). Työpaikat, työlliset ja työpaikkaomavaraisuus 2007-2016. Seutunet, Parainen.

Tilastokeskus (2018j). Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain 2010-2017. Väestön ikärakenne seutukunnittain 1990-2017. Seutunet, Parainen.

Tilastokeskus (2018k). Väestön keski-ikä 2017. Väestön keski-ikä kunnittain 1990-2017. Seutunet, Parainen.

Tilastokeskus (2018l). Väestönmuutokset kunnittain ja seutukunnittain Varsinais-Suomessa 1990-2016. Seutunet, Parainen.

Tilastokeskus (2018m). Väestönmuutokset tapahtumakuukauden mukaan alueittain 2018. Väestönmuutosten ennakkotiedot 2014-2018. Seutunet, Parainen.

Tilastokeskus (2018n). Yritysten toimipaikat kunnittain 2016. Toimipaikat toimialoittain kunnittain 2013-2016. Alueellinen yritystoimintatilasto. Seutunet, Parainen.

Trygga skärgårdsboendet r.f. (2011). Projektet Trygga skärgårdsboendet. Slutrapport – nulägesanalysen.

Tuomas Santasalo Ky (2015). Ostovoima maakunnittain 2015. https://tuomassantasalo.fi/ostovoima.

Turun kaupunki (2018). Turun kaupan palveluverkkoselvitys 2019. Realprojekti Oy.

Turun Sanomat (29.9.2018). Kohisten kasvava LM-Dental on Paraisten paras veronmaksaja.

Turun Seutusanomat (19.5.2016). Saariston Rengastie täyttää 20 vuotta.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2011). Loma-asumisen taloudelliset ja työllisyysvaikutukset Suomessa. TEM raportteja 21/2011.

Varsinais-Suomen ELY-keskus (2018a). Linja-autoliikenteen tilastot 11/2017.

Varsinais-Suomen ELY-keskus (2018b). Tilastot Saariston Rengasteiden pyörämatkailijoista.

Varsinais-Suomen ELY-keskus (2018c). Tilastot yöpymisistä Paraisilla.

Varsinais-Suomen liitto (2010a). Kesäasukkaat. https://www.varsinais-suomi.fi/fi/tehtaevaet-ja-toiminta/suunnittelu-ja-kaavoitus/maakuntakaava/43-tehtaevaet-ja-toiminta/yhteistyoe-ja-edunvalvonta/443-kesaasukkaat.

Varsinais-Suomen liitto (2010b). Varsinais-Suomen maakuntakaava. Loimaan seutu, Turun seudun kehyskunnat, Turunmaa ja Vakka-suomi. Kaavakartta, kaavamerkinnät- ja määräykset, kaavaselostus ja liitteet.

Varsinais-Suomen liitto (2013). Varsinais-Suomen kaupan palveluverkkoselvitys. Ramboll Finland Oy.

Varsinais-Suomen liitto (2017). Palvelut Varsinais-Suomen taajamissa. Analyysi 4.4.2017. http://www.lounaistieto.fi/wp-content/uploads/2017/04/keskusverkko_2017.pdf.

Varsinais-Suomen liitto (2018a). Maakunnan tila. Katsaus Varsinais-Suomen kehitykseen keväällä 2018.

Varsinais-Suomen liitto (2018b). Varsinais-Suomen taajamien maankäytön, palveluiden ja liikenteen vaihemaakuntakaava. Kaavakartta, kaavamerkinnät- ja määräykset, kaavaselostus ja liitteet.

Varsinais-Suomen liitto (2018c). Voimassa oleva maakuntakaava. Varsinais-Suomen maakuntakaavojen yhdistelmä. https://www.varsinais-suomi.fi/fi/tehtaevaet-ja-toiminta/suunnittelu-ja-kaavoitus/voimassa-oleva-maakuntakaava.

Åbo Underrättelser (24.10.2018). Elevantalet i Pargas sjunker drastiskt.